

EUROPE @ SCHOOL

AKTÍVNE LEKCIE O EURÓPSKEJ ÚNII

Žiacky pracovný zošit

VYDAVATEĽ

Tento vzdelávací nástroj vypracovala spoločnosť Europe House Ryckevelde na žiadosť Európskeho parlamentu. Kontakt: epbratislava@ep.europa.eu.

JAZYKOVÉ ZNENIA A NÁRODNÉ VERZIE

Originál: EN

Preklady: Všetky úradné jazyky EÚ. Pre každý členský štát existuje upravená verzia v každom úradnom jazyku daného členského štátu.

Version: This is the version for Slovakia, in Slovak.

VYHLÁSENIE O ODMIETNUTÍ ZODPOVEDNOSTI

Tento vzdelávací nástroj o hodnotách európskej parlamentnej demokracie a európskeho občianstva je pripravený a určený pre žiakov gymnázií a odborných stredných škôl vo veku 14 – 18 rokov vo všetkých členských štátoch EÚ. Tento nástroj má vzdelávací cieľ, čo je jediným skutočným základom výberu obsahu a metódik. Za obsah tohto dokumentu nesie zodpovednosť autor a názory, ktoré sú v ňom vyjadrené, nepredstavujú oficiálne stanovisko Európskeho parlamentu.

Tento vzdelávací nástroj bol dokončený v novembri 2017. Brusel © Európska únia 2017.

OBSAH

ZOZNÁMTE SA S EÚ	- 2 -
Úvod: Čo je to Európska únia?	- 3 -
Ako to všetko začalo	- 3 -
Rastúca spolupráca	- 4 -
1. Od uhlia a ocele až po spoločné euro a ešte ďalej	- 4 -
2. Od 6 k 28 členským štátom	- 6 -
Čo robí Európska únia?	- 9 -
1. Niekoľko príkladov	- 9 -
2. Niekoľko veľkých zmien	- 10 -
3. O čom EÚ rozhoduje?	- 13 -
4. Na čo vynakladá EÚ svoje peniaze?	- 16 -
EÚ a jej hodnoty	- 19 -
PRECVIČTE SI SVOJE DEMOKRATICKÉ ZRUČNOSTI	- 23 -
1. Rozhodovanie v EÚ	- 24 -
1. Inštitúcie EÚ	- 24 -
2. Ako vznikajú právne predpisy EÚ	- 33 -
3. Hra rolí: v koži poslanca Európskeho parlamentu	- 35 -
2. Hodnoty EÚ: Čo si myslíte?	- 53 -
Príloha: Pracovný list „Mapa osobných hodnôt“	- 54 -
VÁŠ HLAS V EÚ	- 55 -
1. Európsky parlament: Vy rozhodujete	- 56 -
Ako volíme poslancov Európskeho parlamentu?	- 56 -
Výsledky volieb za celú Európsku úniu	- 58 -
Ako môžete sledovať ich prácu?	- 58 -
2. Voľby vo vašej krajine: Vy rozhodujete	- 59 -
3. Zapojte sa do diskusie	- 60 -

ZOZNÁMTE SA S EÚ

Úvod: Čo je to Európska únia?	- 3 -
Ako to všetko začalo	- 3 -
Rastúca spolupráca	- 4 -
1. Od uhlia a ocele až po spoločné euro a ešte ďalej	- 4 -
2. Od 6 k 28 členským štátom	- 6 -
Čo robí Európska únia?	- 9 -
1. Niekoľko príkladov	- 9 -
2. Niekoľko veľkých zmien	- 10 -
3. O čom EÚ rozhoduje?	- 13 -
4. Na čo vynakladá EÚ svoje peniaze?	- 16 -
EÚ a jej hodnoty	- 19 -

ÚVOD: ČO JE TO EURÓPSKA ÚNIA?

Európska únia predstavuje **rozsiahlu spoluprácu medzi krajinami v Európe**. Členské štáty dali Európskej únii právomoc rozhodovať o vopred určených záležitostiach, ako je napríklad jednotný trh. Európska únia preto tvorí politickú úroveň, ktorá má prednosť pred vnútroštátnymi, regionálnymi a miestnymi orgánmi. Každý členský štát má následne svojich zástupcov v inštitúciách EÚ.

EÚ je **projektom ľudí**: je na nás, občanoch, aby sme rozhodli o tom, ako bude vyzeráť budúcnosť tohto projektu. Robíme to napríklad každých päť rokov, keď priamo volíme poslancov Európskeho parlamentu.

Európska únia je **mierový projekt**: krajiny sa dobrovoľne vzdali časti svojich právomocí, aby spolupracovali takým spôsobom, ktorý posilní všetky zúčastnené strany a znemožní vojnu medzi členskými štátmi.

Európska únia je **založená na spoločnom súbore hodnôt** vrátane demokracie, solidarity a dodržiavania ľudských práv. Hodnoty EÚ sú hlavnými zásadami spolunažívania a organizácie spoločnosti, verejného života a politiky.

EÚ je projekt s **veľmi veľkým vplyvom** na naše krajiny a náš každodenný život. Od okamihu, keď sa prebudíme, až po chvíľu, keď ideme spať, zažívame vplyv svojich rozhodnutí v malých aj vo veľkých veciach.

EÚ je projekt, ktorý **sa neustále vyvíja**: od svojho založenia po druhej svetovej vojne (v 50. rokoch 20. storočia) neprestajne rastie počet členských štátov, ako aj oblastí, ktoré riadi (právomoci).

AKO TO VŠETKO ZAČALO

RASTÚCA SPOLUPRÁCA

1. OD UHLIA A OCELE AŽ PO SPOLOČNÉ EURO A EŠTE ĎALEJ

Európska spolupráca bola nadviazaná s cieľom budovať a udržiavať **mier** medzi európskymi krajinami, no bola postavená najmä na **hospodárskej** integrácii. Až neskôr sa začala aj spolupráca v politických a sociálnych otázkach.

Druhá svetová vojna

Európa bola po druhej svetovej vojne v troskách. Vojna zničila mestá, cesty a väčšinu priemyslu v Európe. V európskom hospodárstve vládol chaos. Vojna si vybrala aj ohromnú ľudskú daň: na celom svete 55 miliónov ľudí prišlo o život, 35 miliónov ľudí bolo zranených a 190 miliónov ľudí utieklo zo svojich domovov. Volanie po mieri bolo hlasnejšie než kedykoľvek predtým.

Zmluva o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele

Francúzsko, (Západné) Nemecko, Taliansko, Belgicko, Holandsko a Luxembursko reagovali na deklaráciu Roberta Schumana pozitívne. Týchto šesť krajín podpísalo v roku 1951 Parížsku zmluvu (Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele). Európske spoločenstvo uhlia a ocele (ESUO) nadobudlo platnosť v roku 1952.

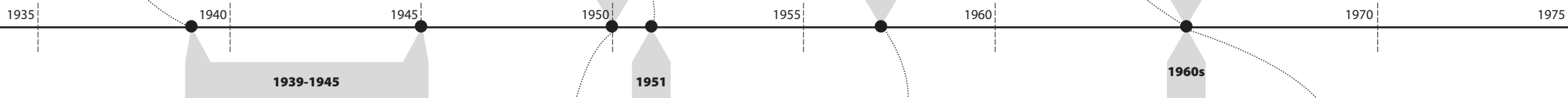
© European Union, EP

1965: Európske spoločenstvá

Zmluva o zlúčení (podpísaná v roku 1965 a platná od roku 1967): ESUO, EHS a Euratom sa zlúčili do Európskych spoločenstiev.

1979: Prvé priame voľby do Európskeho parlamentu

Občania Európskych spoločenstiev si prvýkrát volili svojich zástupcov v Európskom parlamente v júni 1979. V tom čase bolo deväť členských krajín, v ktorých sa volilo 410 poslancov Parlamentu na obdobie 1979 – 1984.

Schumanova deklarácia © European Communities, 1950*

1950: Schumanova deklarácia

Dňa 9. mája 1950 usporiadal francúzsky minister zahraničných vecí Robert Schuman tlačovú konferenciu. Vyzval ďalšie európske krajiny, aby spoločne spravovali svoje zdroje uhlia a ocele. Keďže uhlie a oceľ sú nevyhnutnými zložkami na výrobu zbraní, dúfal, že táto spolupráca znemožní budúcu vojnu. Navyše, uhlie a oceľ boli veľmi dôležité aj pre obnovu kontinentu po vojne.

1957: Rímske zmluvy: Zmluva o EHS a Zmluva o Euratome

Prvých šesť krajín si želalo ešte silnejšiu hospodársku integráciu. V roku 1957 preto podpísali dve nové zmluvy: Zmluvu o Európskom hospodárskom spoločenstve (EHS) a Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Euratom), známe aj ako Rímske zmluvy.

- **Európske hospodárske spoločenstvo (EHS):** Krajiny sa dohodli, že postupne premenia svoje oddelené hospodárstva na spoločný trh, pričom začnú s colnou úniou. Táto zmluva bola začiatkom spolupráce v oblasti poľnohospodárstva, rybolovu, prístavnej politiky a dopravnej politiky.
- **Euratom:** Táto spolupráca v oblasti atómovej energie bola zameraná na spoločný výskum možností civilného využitia atómovej energie. Rímske zmluvy nadobudli platnosť v roku 1958.

Obrázok: Podpísanie Rímskych zmlúv. © AP, 1957 - Source EC Audiovisual Service.

60. roky 20. storočia: Úspech a boj

Úspech hospodárskej spolupráce bol ohromujúci: v 60. rokoch 20. storočia bol obchod v EHS rovnako rozsiahly ako obchod Spojených štátov a Sovietskeho zväzu.

Európska spolupráca však po prijatí Rímskych zmlúv vstúpila do ťažkého obdobia: členské štáty už nechceli preniesť ďalšie právomoci na európsku úroveň. Tieto náročné rokovania poznačili európsku spoluprácu v 60. a 70. rokoch 20. storočia.

Zmluva o Európskej únii – Maastrichtská zmluva

Maastrichtská zmluva znamenala skutočný začiatok spolupráce na **politickej** úrovni, ktorá sa začala rozvíjať popri existujúcej hospodárskej integrácii.

Niekďajšie Európske spoločenstvá dostali nový názov: **Európska únia**. „Nová“ Európska únia stála na týchto troch hlavných pilieroch:

1. **Hospodárska integrácia:** členské štáty sa rozhodli posilniť hospodársku integráciu a vytvorili spoločnú európsku menu: euro.
2. Spolupráca v oblasti **zahraničnej a bezpečnostnej politiky**.
3. Spolupráca v oblasti **vnútorných vecí** a spravodlivosti.

Rozhodnutia o politických otázkach (2. a 3. pilier) sa museli prijímať **jednomyselne**. Každý členský štát mal právo veta. Táto zmluva bola podpísaná v roku 1992 a vstúpila do platnosti v roku 1993.

1993: Otvorené hranice

Dňa 1. januára 1993 boli odstránené kontroly na vnútorných hraniciach členských štátov Európskej únie: autá a nákladné vozidlá odvtedy nemusia čakať v kolónach na kontroly na hraničných priechodoch. Do platnosti vstúpil jednotný trh s voľným pohybom osôb, tovaru, služieb a kapitálu.

2002: Zavedenie eura

Euro bolo do bankového systému zavedené v roku 1999. Až 1. januára 2002 však začalo euro aktívne používať 12 členských štátov EÚ. Tri členské štáty EÚ, konkrétne Spojené kráľovstvo, Dánsko a Švédsko, sa rozhodli, že euro nezavedú a stále používajú svoju národnú menu. Inštitúciou EÚ, ktorá sa venuje spravovaniu eura, je Európska centrálna banka.

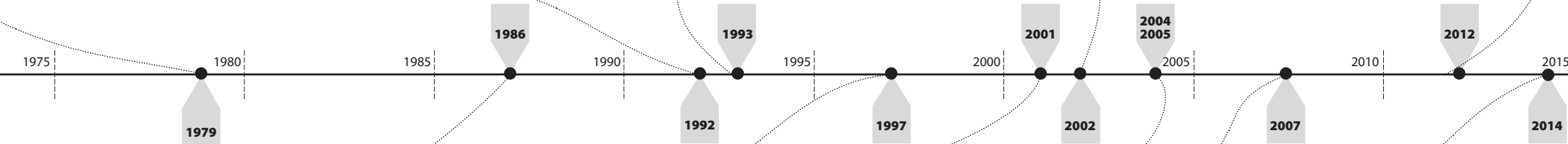
Po finančnej a hospodárskej kríze, ktorá sa začala v roku 2008, malo problémy aj euro, čo viedlo k vážnej kríze.

2012: Nobelova cena za mier pre Európu

Európska únia získala Nobelovu cenu za mier. Táto cena bola uznaním šesťdesiatročného úsilia EÚ o podporu mieru, zmierenia, demokracie a ľudských práv v Európe.

© European Union, EP

1986: Jednotný európsky akt

Spoločný trh neexistoval ani 30 rokov po tom, ako sa ho krajiny rozhodli vytvoriť (na základe Rímskych zmlúv). Toto rozhodnutie oživil Jednotný európsky akt (ktorý bol podpísaný v roku 1986 a nadobudol účinnosť v roku 1987):

- Vtedajších dvanásť členov Európskych spoločenstiev sa rozhodlo, že do roku 1992 vytvorí jednotný trh. Všetky prekážky obchodu a voľného pohybu sa museli dovtedy odstrániť.
- Členské štáty začali spolupracovať v oblasti environmentálnej politiky a vedeckého výskumu.

1997: Amsterdamská zmluva

Na rozšírenie EÚ smerom do východnej Európy sa museli pripraviť nielen budúce členské štáty. Samotná EÚ sa potrebovala pripraviť na výrazný nárast počtu členov. Potrebná bola najmä reforma rozhodovacieho procesu: teda menej rozhodnutí založených na jednomyselnom súhlase a viac rozhodnutí na základe väčšinového hlasovania. Prvým pokusom o zmenu týchto pravidiel bola Amsterdamská zmluva (ktorá bola podpísaná v roku 1997 a platnosť nadobudla v roku 1999). Zmluva však tieto očakávania nenaplnila.

2001: Zmluva z Nice

S blížiacim sa dátumom prístúpenia nových krajín sa v Nice uskutočnil druhý pokus o reformu Európskej únie (zmluva bola podpísaná v roku 2001 a platnosť nadobudla v roku 2003). Ani táto zmluva však rozhodovanie neulahčila.

2004-2005: Európska ústava

Po dvoch neúspešných pokusoch o reformu EÚ (prostredníctvom Amsterdamskej zmluvy a Zmluvy z Nice) sa v júni 2004 uskutočnil tretí pokus s európskou ústavou. Vzhľadom na dôležitosť európskej ústavy a aj na skutočnosť, že sa použilo slovo „ústava“, sa niektoré krajiny rozhodli usporiadať referendum. Obyvatelia Francúzska a Holandska hlasovali proti tejto novej „Ústave pre Európu“. Keďže na nadobudnutie platnosti musí každú novú zmluvu EÚ schváliť každý členský štát, rozhodnutia týchto krajín poslali „ústavu“ rovno do koša. Európska únia upadla do hlbokéj krízy.

2007: Lisabonská zmluva

Štvrtý pokus sa uskutočnil v roku 2007: európska ústava dostala nový šat a bola premenovaná na Lisabonskú zmluvu. Túto zmluvu konečne ratifikovali všetky členské štáty. Nové pravidlá vstúpili do platnosti v decembri 2009 a určujú spôsob fungovania EÚ až dodnes.

2014: Volby do Európskeho parlamentu s európskymi volebnými lídrami

Po prvýkrát v histórii sa vo voľbách do Európskeho parlamentu zároveň priamo rozhodlo o tom, kto bude novým predsedom Európskej komisie. Veľké politické skupiny v Európskom parlamente vopred určili svojho volebného lídra. V období pred voľbami prebehla medzi volebnými lídrami rozsiahla diskusia o ich pohľadoch na budúcnosť Európy. Európska ľudová strana sa stala najväčšou politickou skupinou v Európskom parlamente. Preto bol práve jej volebný líder, Luxemburčan Jean-Claude Juncker, vymenovaný za nového predsedu Európskej komisie.

2. OD 6 K 28 ČLENSKÝM ŠTÁTOM

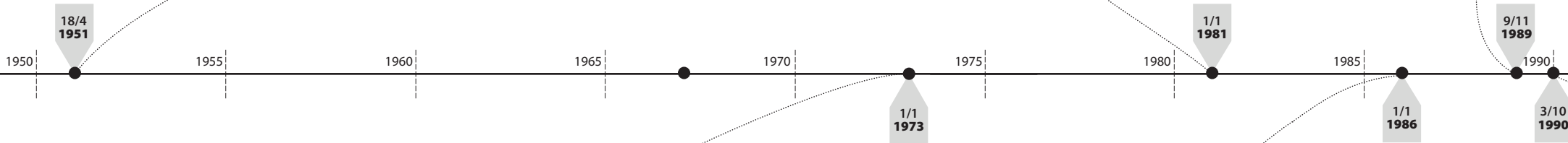
Prvých šesť

ESUO a neskôr v roku 1957 aj EHS a Euratom založilo šesť krajín: Francúzsko, Západné Nemecko, Taliansko, Belgicko, Holandsko a Luxembursko.

Pristúpenie Grécka

Grécko sa krátko predtým zbavilo vojenskej diktatúry. Prijatím Grécka chceli vtedajšie členské štáty podporiť novovzniknutú demokraciu. V hre boli aj ekonomické argumenty: Grécko predstavovalo zaujímavý nový trh.

Pristúpenie Dánska, Írska a Spojeného kráľovstva

Úspech Európskeho hospodárskeho spoločenstva prilákal aj ďalšie európske krajiny. V roku 1973 sa pripojili Dánsko, Írsko a Spojené kráľovstvo. V tom čase prebiehali aj rokovania s Nórskom, ale nórski občania sa v referende vyjadrili proti členstvu.

Pristúpenie Španielska a Portugalska

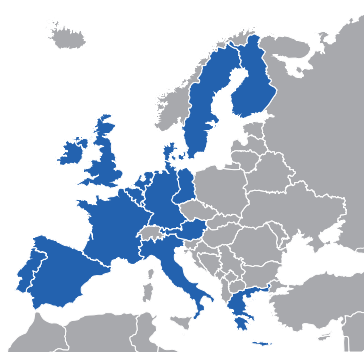
Podpora demokracie a ekonomické dôvody zohrali významnú úlohu aj v pristúpení Španielska a Portugalska. Španielsko sa v tom čase práve zbavilo diktátora Franca a Portugalsko tiež ukončilo Salazarovu diktatúru.

Pád Berlínskeho múru

Dňa 9. novembra 1989 padol Berlínsky múr. Táto historická udalosť znamenala koniec rozdelenia medzi západnou a východnou Európou. Novovznikajúce demokracie vo východnej Európe teraz dostali možnosť zapojiť sa do európskej spolupráce. Členské štáty preto v roku 1993 určili **podmienky** prístúpenia, ktoré museli nové členské štáty splniť:

- byť „európskou“ krajinou (geograficky alebo historicky),
- rešpektovať zásady právneho štátu,
- mať dobre fungujúce trhové hospodárstvo,
- byť stabilnou demokraciou,
- dodržiavať ľudské práva,
- zaviesť všetky existujúce pravidlá a právne predpisy EÚ, takzvané *acquis communautaire*.

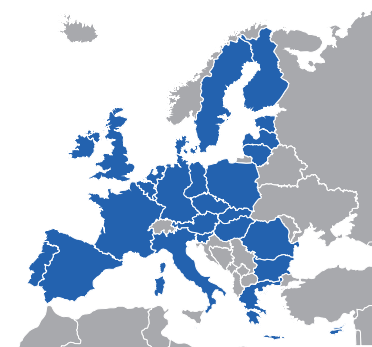

Pristúpenie Švédska, Fínska a Rakúska

S prístupím Švédska, Fínska a Rakúska sa EÚ rozrástla na 15 členských štátov. Nórsko uskutočnilo druhý pokus o prístupenie, ale nórski občania v referende opäť hlasovali proti.

Pristúpenie Rumunska a Bulharska

Bulharsko a Rumunsko vstúpili do EÚ v roku 2007. Ich prístupím sa počet členských štátov zvýšil na 27.

1/1
1995

1/1
2007

1995

2000

1/5
2004

2010

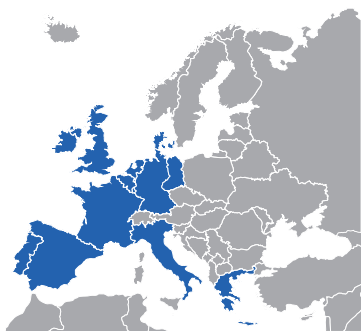
1/7
2013

2015

2020

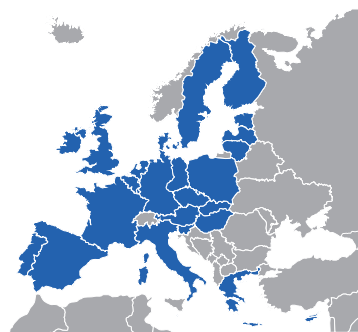
Zjednotenie Nemecka

Východné a Západné Nemecko sa chceli opäť zjednotiť do jednej krajiny. Ostatné členské štáty súhlasili so zjednotením pod podmienkou, že Nemecko bude úplne zapojené do európskej spolupráce, a to hospodársky aj politicky.

Pristúpenie Cypru, Českej republiky, Estónska, Maďarska, Lotyšska, Litvy, Malty, Poľska, Slovenska a Slovinska

Dňa 1. mája 2004 pristúpilo k EÚ desať nových členských štátov. Tým sa celkový počet členských štátov zvýšil na 25.

Pristúpenie Chorvátska

Dňa 1. júla 2013 vstúpilo do EÚ Chorvátsko. Teraz je v Únii 28 členských štátov.

Kandidátske členské štáty a potenciálne členské štáty

V súčasnosti existuje päť oficiálnych kandidátskych členských štátov na prístupenie k EÚ. Sú to tieto krajiny:

- Albánsko,
- Severné Macedónsko,
- Čierna Hora,
- Srbsko,
- Turecko.

Kandidátsky členský štát je štát, ktorý úspešne predložil žiadosť o členstvo. Následne sa medzi touto krajinou a EÚ začali rokovania o prístupení. Vzhľadom na mnohé pravidlá a právne predpisy EÚ, ktoré musí každá kandidátska krajina prijať, dokončenie rokovaní istý čas trvá. Kandidáti dostávajú počas tohto obdobia finančnú, administratívnu a technickú podporu.

Okrem kandidátskych členských štátov je tu aj niekoľko **potenciálnych členských štátov**. Tieto krajiny oficiálne oznámili, že chcú vstúpiť do EÚ, ale rokovania sa ešte nezačali. Sú to tieto krajiny:

- Bosna a Hercegovina,
- Kosovo*.

A čo budúcnosť?

Späť k 27 krajinám?

Tesná väčšina občanov v Spojenom kráľovstve hlasovala v referende v júni 2016 za vystúpenie z Európskej únie. Rokovania o tom, ako zorganizovať tento odchod, známy aj ako brexit, sa začali v marci 2017 a mali by sa skončiť do roku 2019. V čase písania tejto publikácie rokovania stále prebiehajú a výsledok je nejasný.

ÚLOHA → Vyfarbte krajiny podľa roku prístúpenia.

Tento názov nemá vplyv na stanoviská k štatútu Kosova a je v súlade s rezolúciou Bezpečnostnej rady OSN č. 1244/1999 a s odporúčaním Medzinárodného súdu o vyhlásení nezávislosti Kosova.

ČO ROBÍ EURÓPSKA ÚNIA?

Členstvo v EÚ úplne zmenilo naše krajiny a náš každodenný život. V prvom rade EÚ zaručuje mier medzi členskými štátmi EÚ. Okrem toho patria k najvýraznejším úspechom Európskej únie **otvorené hranice** a zavedenie **eura**. V nasledujúcom texte sa pozrieme na **niektoré pravidlá a právne predpisy**, ktoré EÚ doteraz zaviedla. Zistíme aj, na čo EÚ vynakladá svoje **peniaze**.

1. NIEKOĽKO PRÍKLADOV

- V právnych predpisoch EÚ sa stanovujú bezpečnostné podmienky, ktoré musí spĺňať váš smartfón (a iné výrobky).
- V právnych predpisoch EÚ sa určuje, že pri nákupe nového tabletu, vysávača atď. (všetkej elektroniky) dostanete minimálne dvojročnú záruku.
- Vďaka EÚ sa od júna 2017 zrušili roamingové poplatky (dodatočné poplatky za volania, posielanie SMS správ alebo používanie internetu v zahraničí) v celej Únii.
- V právnych predpisoch EÚ sa stanovuje, že každý zamestnanec (pracujúci na plný úväzok) má každý rok nárok na minimálne 20 dní platenej dovolenky.
- EÚ zabezpečuje, aby ste vedeli, koľko kalórií obsahujú plechovky so sladenými nápojmi a aké zložky boli použité na ich výrobu.
- EÚ má prísne pravidlá pre potravinársku výrobu. Stará sa o to, aby boli mäso, pečivo a potraviny v konzervách, ktoré konzumujete, bezpečné.
- Ako občania EÚ vám EÚ zabezpečuje práva cestujúceho. Napríklad, ak vaše lietadlo mešká, letecká spoločnosť vám musí poskytnúť kompenzáciu (v závislosti od počtu hodín omeškania).

2. NIEKOĽKO VEĽKÝCH ZMIEN

OTVORENÉ HRANICE: JEDNOTNÝ TRH A SCHENGENSKÝ PRIESTOR

1. Jednotný trh

Dňa 1. januára 1993 sa hranice medzi krajinami EÚ otvorili pre voľný pohyb tovaru, zamestnancov, služieb a kapitálu.

Voľný pohyb tovaru v zásade znamená, že všetky nákladné autá, ktoré by predtým museli čakať celé hodiny v kolóne na rôznych hraničných prechodoch, teraz môžu bez problémov prechádzať z jednej krajiny do druhej. To, samozrejme, šetrí európskym spoločnostiam veľa času.

Voľný pohyb osôb je v podstate voľný pohyb pracovníkov: umožňuje občanom EÚ

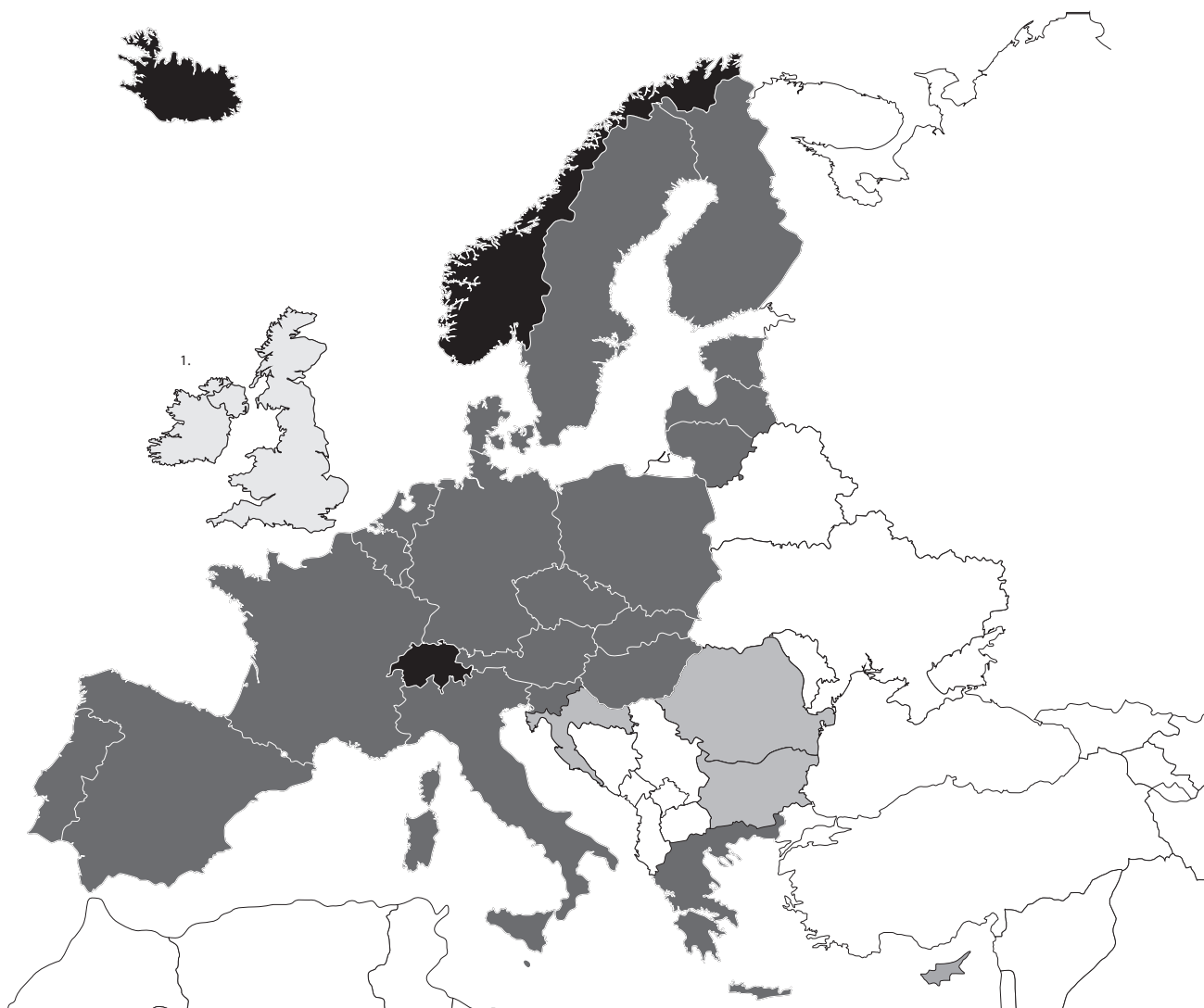
pracovať v ktoromkoľvek členskom štáte EÚ bez toho, aby potrebovali pracovné povolenie. Tento voľný pohyb platí aj pre študentov (ktorí môžu študovať v ktoromkoľvek členskom štáte) a dôchodcov (ktorí môžu žiť v ktoromkoľvek členskom štáte).

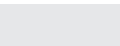
Voľný pohyb služieb znamená, že spoločnosti môžu ponúkať svoje služby v ktoromkoľvek členskom štáte EÚ bez toho, aby za to museli platiť osobitné dane. Týmto voľným pohybom služieb sa takisto ukončil monopol verejnoprávnych spoločností v oblasti telekomunikácií, energetiky a dopravy. Až na niekoľko výnimiek v súčasnosti ponúka väčšinu týchto služieb, napríklad služby letovej prevádzky, viacero súkromných spoločností, zatiaľ čo predtým ich ponúkala len jedna – spoločnosť v úplnom (alebo čiastočnom) vlastníctve štátu.

A nakoniec **voľný pohyb kapitálu** znamená, že peniaze môžu v rámci EÚ voľne prúdiť.

2. Schengenský priestor

Schengenská dohoda (schválená v roku 1985 a platná od roku 1995) znamenala zrušenie kontrol na vnútorných hraniciach pre osoby cestujúce z jednej krajiny do druhej a zavedenie spoločnej vízovej politiky. Schengenský priestor funguje pri medzinárodnom cestovaní ako jeden štát s kontrolami na vonkajších hraniciach pre cestujúcich, ktorí do tohto priestoru vstupujú a ktorí z neho odchádzajú. Sú tu spoločné víza a na vnútorných hraniciach sa nevykonávajú žiadne kontroly. Tento priestor v súčasnosti tvorí 26 krajín. Nie všetky členské štáty EÚ patria do schengenského priestoru: Írsko a Spojené kráľovstvo sa rozhodli nezapojiť. Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko, ktoré nie sú členskými štátmi EÚ, sa však k schengenskému priestoru pripojili. Bulharsko, Chorvátsko, Cyprus a Rumunsko sú povinné vstúpiť do schengenského priestoru v budúcnosti, keď splnia potrebné bezpečnostné požiadavky.

- Krajiny schengenského priestoru, ktoré sú členmi EÚ
- Krajiny schengenského priestoru, ktoré nie sú členmi EÚ (Island, Lichtenštajnsko, Nórsko, Švajčiarsko)
- Členské štáty EÚ, ktoré v súčasnosti nie sú súčasťou schengenského priestoru, ale sú povinné pripojiť sa v budúcnosti (Bulharsko, Chorvátsko, Cyprus, Rumunsko)
- Členské štáty EÚ, ktoré majú udelenú výnimku zo Schengenskej dohody (Spojené kráľovstvo, Írsko)

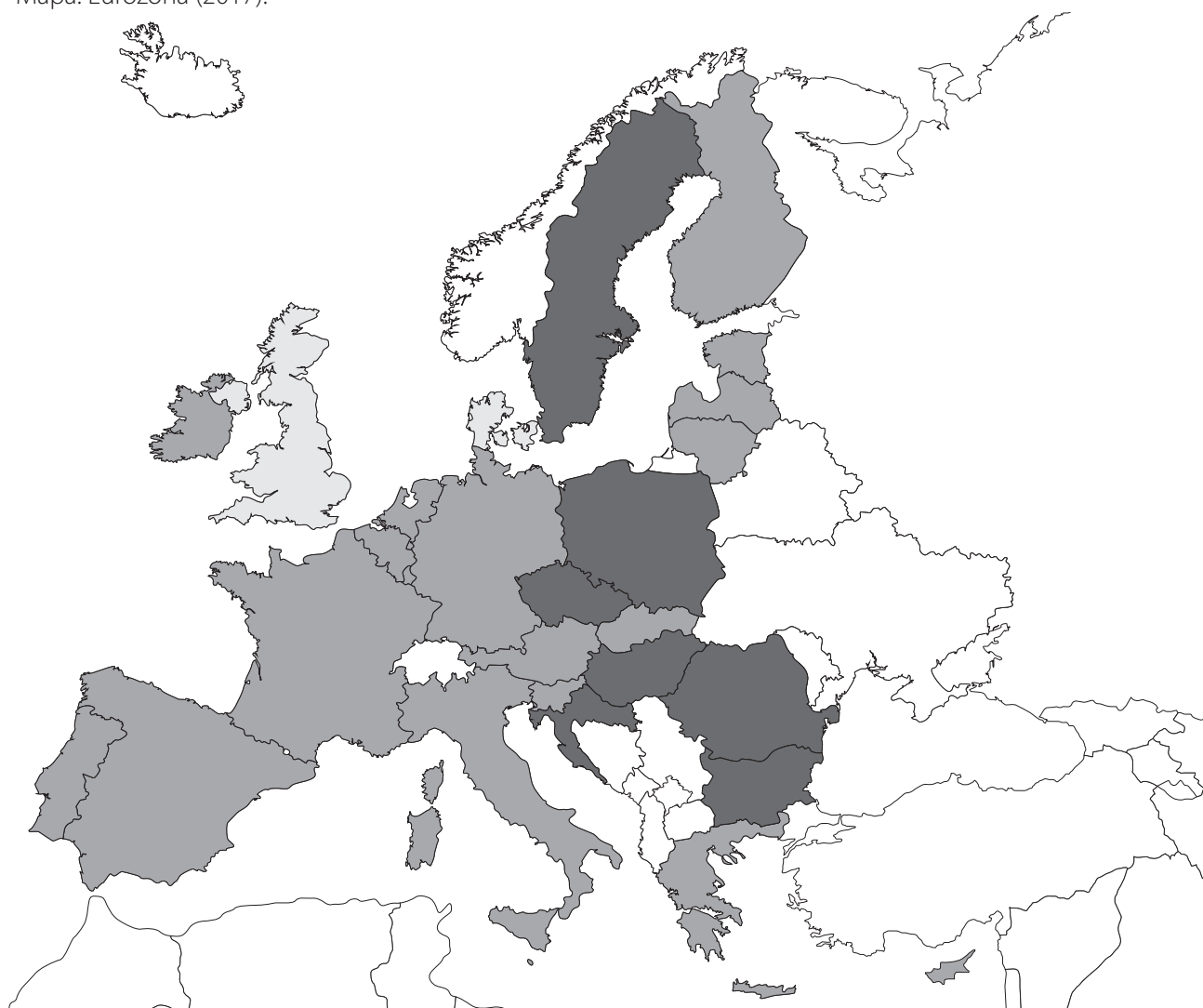
ÚLOHA → Načrtnite na tejto mape vonkajšie hranice schengenského priestoru.

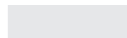
EURO

Pred rokom 2002 mala takmer každá krajina EÚ svoju vlastnú menu. Nemecko malo marku, Španielsko pesetu, Francúzsko frank atď. V roku 1992 sa prijalo rozhodnutie o zavedení jednej spoločnej európskej meny. To malo občanom uľahčiť cestovanie a, čo je dôležitejšie, mali zmiznúť náklady spojené s výmennými kurzami (poplatky, ktoré si banky účtujú za konverziu meny), čo bola mimoriadne dobrá správa pre spoločnosti pôsobiace v EÚ.

Nie všetky krajiny EÚ používajú euro ako svoju oficiálnu menu: dve krajiny nemali záujem o zmenu svojej meny a rozhodli sa pre výnimku, a to Spojené kráľovstvo a Dánsko. Keďže ďalšie krajiny, ktoré stále používajú svoju národnú menu, vstúpili do EÚ až po prijatí tohto rozhodnutia, sú povinné zaviesť euro v budúcnosti. Kým nesplnia potrebné požiadavky na prechod na euro, stále budú používať svoju národnú menu. Sú to tieto krajiny: Bulharsko, Chorvátsko, Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko a Švédsko. Švédsko sa však zámerne vyhýba splneniu požiadaviek na prijatie, pretože švédski občania v referende v roku 2003 odmietli vstup do eurozóny.

Mapa: Eurozóna (2017).

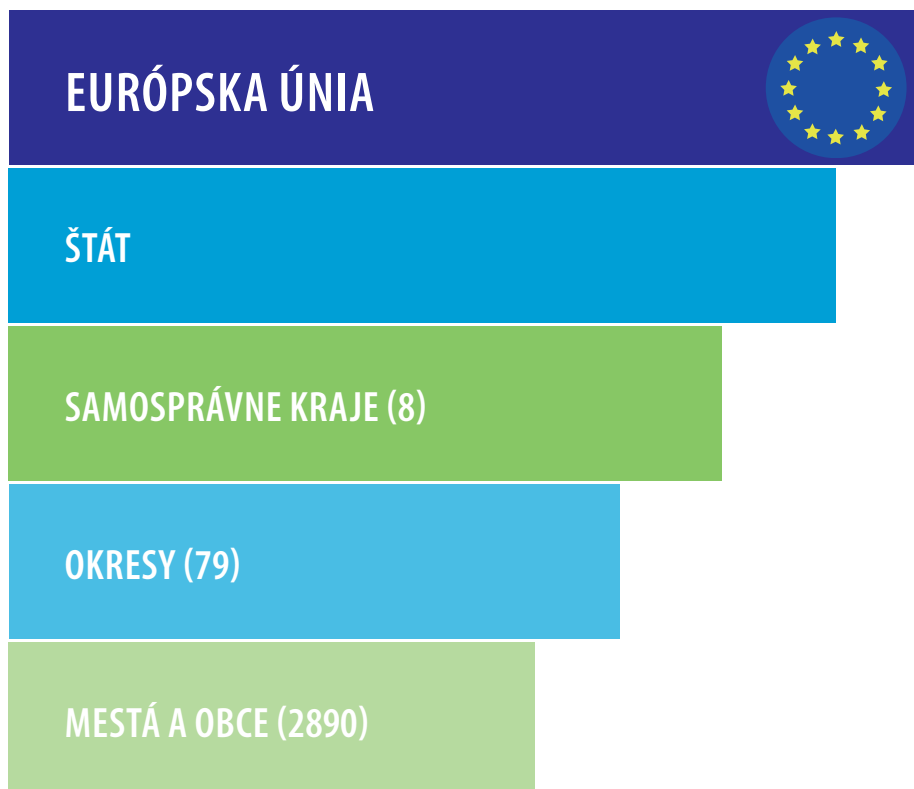

- Eurozóna: Členské štáty EÚ, ktoré používajú euro ako oficiálnu menu (19)
- Členské štáty EÚ, ktoré sú povinné zaviesť euro v budúcnosti (7)
- Členské štáty EÚ, ktoré majú výnimku zo zavedenia eura (2)

3. O ČOM EÚ ROZHODUJE?

Existuje niekoľko politických úrovní, ktoré rozhodujú o určitých témach. Vo všeobecnosti platí toto pravidlo: rozhodnutia treba prijímať čo najbližšie k ľuďom. To napríklad znamená, že narodenia a manželstvá sa registrujú na miestnej úrovni. Alebo si predstavte, čo by sa stalo, keby bola EÚ zodpovedná za určovanie maximálnej povolenej rýchlosti na každej ceste v celej EÚ: pre ľudí, ktorí nepoznajú situáciu na mieste, je to nemožné. Preto je lepšie, ak to o tom rozhodujú miestne, regionálne alebo vnútroštátne orgány.

POLITICKÉ ÚROVNE NA SLOVENSKU

Ako už bolo spomenuté, je jedinečné, že krajiny dobrovoľne prepustili niektoré svoje právomoci vyššej politickej úrovni, teda Európskej únii. V priebehu rokov a s každou novou zmluvou krajiny odovzdávali EÚ stále viac a viac právomocí a väčšiu moc, pretože cítili, že pre silnú spoluprácu je to nevyhnutné. Vo všeobecnosti platí, že EÚ je zodpovedná za tie témy, ktoré sa lepšie riešia na úrovni EÚ než na vnútroštátnej úrovni.

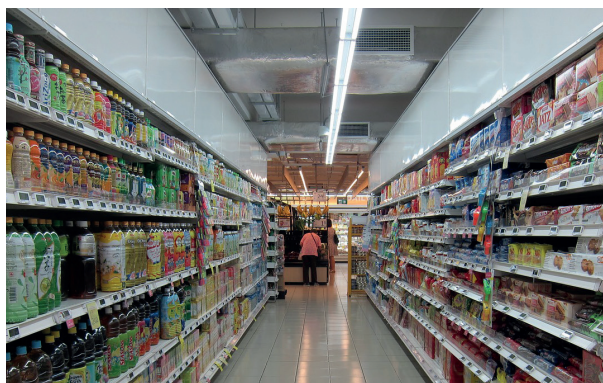
Právne predpisy EÚ majú preto vždy prednosť: ak by sa na vnútroštátnej úrovni alebo akejkoľvek inej úrovni politiky vytvoril predpis, ktorý by bol v rozpore s pravidlom alebo právnym predpisom EÚ, európske rozhodnutie by malo vždy prednosť.

Hlavnými oblasťami politiky EÚ sú:

- Všetko, čo súvisí s **jednotným trhom**: Všetky výrobky predávané v EÚ musia spĺňať rovnaké normy a rovnaké bezpečnostné požiadavky. Značná časť zákonodarcov sa preto zaoberá tým, ako by sa mali výrobky vyrábať, aké musia byť konečné výrobky a ako sa môžu predávať.

EÚ v nariadeniach o jednotnom trhu zároveň stanovuje **určité zásady**:

- **Ochrana spotrebiteľa**: Sú výrobky bezpečné? Sú potraviny bezpečné? Dostáva spotrebiteľ dostatočné informácie? Správajú sa spoločnosti k spotrebiteľom čestne?
- **Dobré životné podmienky zvierat**: EÚ skúma, či a ako možno výrobky vyrábať spôsobom šetrným k zvieratám. EÚ napríklad stanovuje pravidlá týkajúce sa minimálnej veľkosti kliebok pre kurčatá a chlievov pre ošípané.
- **Environmentálne normy**: Vyrábajú sa výrobky s ohľadom na životné prostredie? EÚ napríklad zaviedla prísne pravidlá pre vytváranie odpadu.

- **Zmluvy o medzinárodnom obchode**: EÚ chce obchodovať aj s inými krajinami vo svete a rokuje o obchodných dohodách ako jeden subjekt. EÚ už má obchodné dohody napríklad s Južnou Kóreou a Kanadou a rokuje o nových dohodách s mnohými ďalšími krajinami (alebo ich blokmi) na celom svete.

Slávnostné podpísanie Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody (CETA), 30. 10. 2016

- **Euro**: Za menovú politiku krajín eurozóny zodpovedá Európska centrálna banka. V dôsledku **krízy eura** sa viac právomocí presunulo na európsku úroveň. V roku 2014 bola napríklad vytvorená banková únia a tá dohliada na európske banky.

- **Poľnohospodárstvo a rybolov**: Tento sektor je dôležitý už od samého začiatku európskej spolupráce. Závisia od neho naše dodávky potravín, pričom EÚ chce zabrániť hladomoru podobnému tomu, ktorý postihol Európu po druhej svetovej vojne.

- **Občianstvo EÚ:** Každá osoba, ktorá je štátnym príslušníkom krajiny EÚ, je automaticky občanom EÚ. Toto občianstvo EÚ vám poskytuje množstvo významných práv. Napríklad ako občan EÚ sa môžete voľne pohybovať a zdržiavať v EÚ. Alebo ak žijete v inej krajine EÚ, máte právo hlasovať tam v komunálnych voľbách a vo voľbách do Európskeho parlamentu.

• **Zmena klímy:** Globálne otepľovanie postihuje všetky krajiny sveta vrátane všetkých členských štátov EÚ. EÚ chce zastaviť globálne otepľovanie a riešiť dôsledky už teplejšej planéty. Zavádza preto opatrenia na zvýšenie svojej energetickej efektívnosti, rozsiahlejšie využívanie energie z obnoviteľných zdrojov a zníženie emisií CO₂.

• **Sociálne opatrenia:** Pokiaľ ide o sociálne otázky, rozhodnutia prijímajú najmä členské štáty (napr. o prídavkoch na deti, dávkach a dôchodkoch). Napriek tomu však EÚ prijala v tejto oblasti určité opatrenia. Napríklad stanovila minimálnu dĺžku rodičovskej dovolenky (štyri mesiace pre každého rodiča) a bezpečnostné normy na zaistenie bezpečnosti zamestnancov a stanovila, že zamestnanec na plný úväzok v EÚ má nárok na minimálne 20 dní dovolenky.

4. NA ČO VYNAKLADÁ EÚ SVOJE PENIAZE?

Okrem tvorby právnych predpisov v medziach svojich právomocí EÚ vynakladá finančné prostriedky aj na veci, ktoré považuje za dôležité na podnietenie určitého správania. EÚ chce napríklad vytvoriť viac pracovných miest, zmierniť chudobu a znížiť nezamestnanosť mladých ľudí. To všetko sú

oblasti, ktoré patria do právomoci národných vlád. Poskytovaním financií na určité projekty však EÚ môže mať v týchto oblastiach istý vplyv.

Nasledujúci graf znázorňuje, ako EÚ vynakladá svoje financie vo viacerých oblastiach počas obdobia 2014 – 2020. Celková suma dosahuje 1 082 miliárd EUR na sedem rokov, čo sa rovná približne 155 miliardám eur ročne.

INTELIGENTNÝ A INKLUZÍVNY RAST 47,0%

hospodárska, sociálna a územná súdržnosť

33,9%

konkurencieschopnosť pre rast a zamestnanosť

13,1%

Administratíva

6,4%

Globálna Európa

6,1%

Bezpečnosť a občianstvo

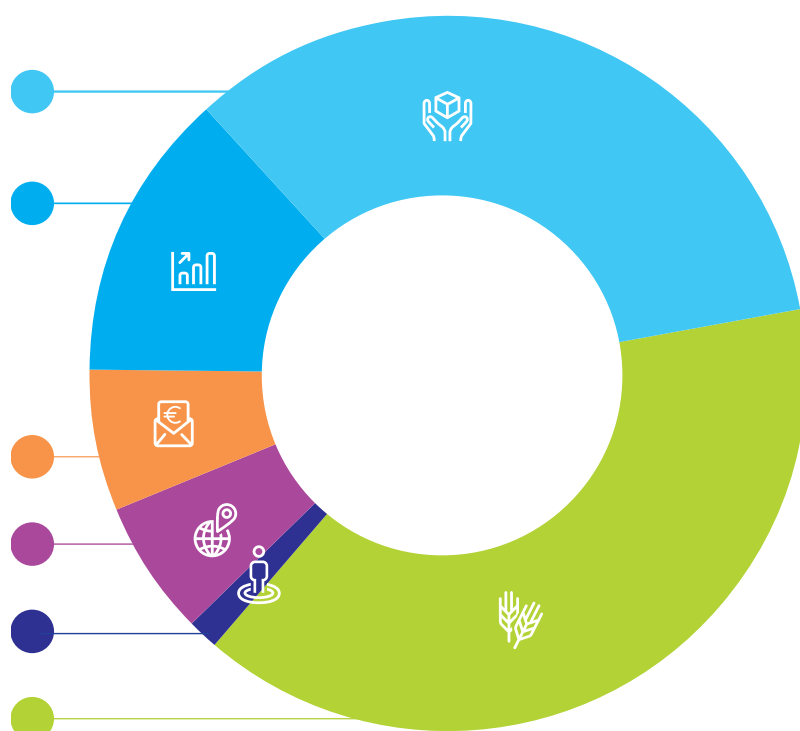

1,6%

Udržateľný rast: prírodné zdroje

38,9%

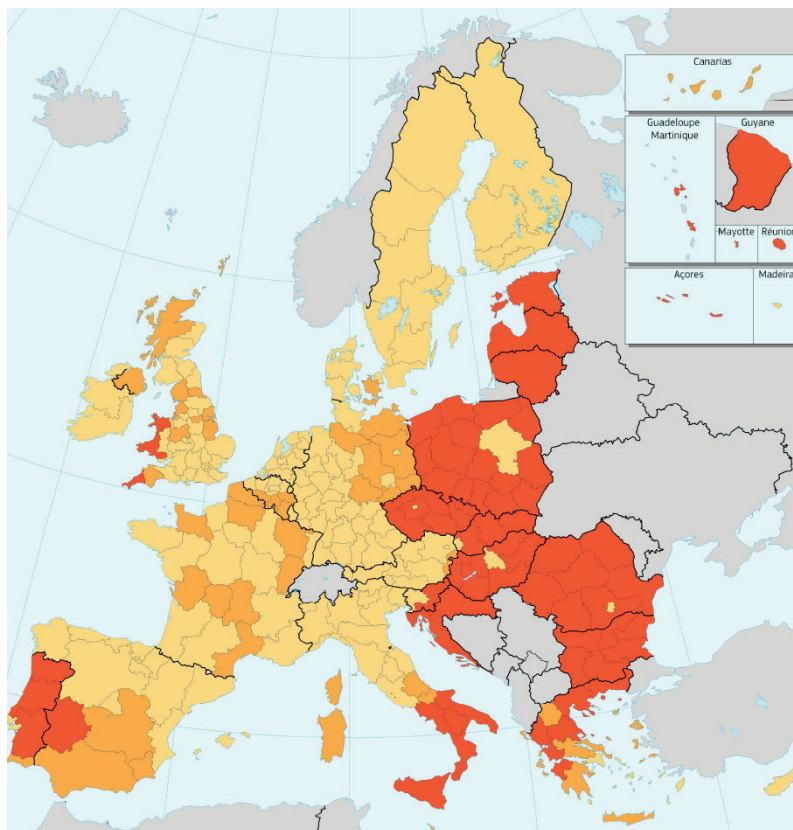

Obrázok: rozdelenie rozpočtu na obdobie 2014 – 2020 (viacročný rámec)

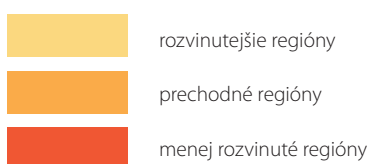
Inteligentný a inkluzívny rast: hospodárska, sociálna a územná súdržnosť

Prostredníctvom štrukturálnych fondov „inteligentného a inkluzívneho rastu“ EÚ rozvíja infraštruktúru a vytvára hospodársky rast. EÚ napríklad investuje do veľmi viditeľných stavebných projektov, ako sú diaľnice, veterné elektrárne, letiská a systémy obnovy miest. Táto časť rozpočtu sa investuje viac do chudobnejších regiónov, aby sa postupne dostali na rovnakú úroveň blahobytu ako bohatšie regióny.

Mapa regiónov, na ktoré sa vzťahuje politika súdržnosti v období 2014 – 2020.

Všetky regióny dostávajú finančné prostriedky, ale tie menej rozvinuté získavajú viac peňazí zo štrukturálnych fondov.

Zdroj: http://ec.europa.eu/regional_policy/sk/policy/how/is-my-region-covered/

Inteligentný a inkluzívny rast: konkurencieschopnosť pre rast a zamestnanosť

Prostredníctvom tejto časti rozpočtu EÚ investuje do výskumu a technologického vývoja a zlepšuje podmienky zamestnania v Európe. Investuje aj do vzdelávania, dopravy, energetiky a digitálnych sietí s cieľom zlepšiť komunikácie v celej Európe. Toto je napríklad časť rozpočtu, z ktorej sa poskytujú financie na program Erasmus+ na výmenu študentov a spoluprácu v oblasti vzdelávania (v rámci základného, stredoškolského a vyššieho vzdelávania).

Udržateľný rast: prírodné zdroje

Je veľmi dôležité, aby v EÚ existovala dostatočná, bezpečná a vysokokvalitná potravinárska výroba. Veľká časť peňazí z rozpočtu sa preto poskytuje poľnohospodárom prostredníctvom priamych platieb a podpory rozvoja vidieka.

Administratíva

Prostredníctvom tejto časti rozpočtu EÚ platí svojich zamestnancov a za budovy inštitúcií EÚ, ako sú Európsky parlament, Rada ministrov, Európska komisia atď. (prípadne za ich údržbu).

Globálna Európa

EÚ ďalej vyčleňuje určitú sumu peňazí pre krajiny a oblasti mimo EÚ. EÚ a jej členské štáty sú najväčším poskytovateľom rozvojovej pomoci na svete. Väčšina pomoci smeruje do najchudobnejších a najmenej rozvinutých krajín. Okrem dlhodobej pomoci EÚ reaguje aj na mimoriadne situácie tým, že poskytuje finančné prostriedky na platby za potraviny, prístrešie a základnú starostlivosť pre ľudí postihnutých konfliktmi a prírodnými katastrofami.

Bezpečnosť a občianstvo

Občania by sa v EÚ mali cítiť bezpečne. Jedným z fondov v tejto časti rozpočtu je Fond pre vnútornú bezpečnosť. Zaoberá sa bojom proti trestnej činnosti a terorizmu.

EÚ A JEJ HODNOTY

V článku 2 Zmluvy o Európskej únii sa stanovuje, že:

„Únia je založená na hodnotách **úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv** vrátane práv osôb patriacich k **menšinám**. Tieto hodnoty sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda **pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi**.“

Všetky členské štáty Európskej únie sa zhodli na týchto hodnotách ako na základoch Únie. Európske tradície a samotné základy Európskej únie zdôrazňujú tieto hodnoty ako hlavné zásady spolunažívania a organizácie spoločnosti, verejného života a politiky.

Ako EÚ zavádza tieto hodnoty do praxe? Niekoľko príkladov:

DEMOKRACIA

Systém vlády ľudu, zvyčajne prostredníctvom volených zástupcov.

- Každých päť rokov občania EÚ priamo volia svojich zástupcov v Európskom parlamente. Ďalšie voľby sa uskutočnia v roku 2024.
- Občania EÚ žijúci v inej krajine EÚ majú právo voliť alebo byť volení v komunálnych voľbách a vo voľbách do Európskeho parlamentu tam, kde žijú. Napríklad Grékyňa žijúca v Berlíne môže byť zvolená za primátorku Berlína.
- Iniciatíva občanov EÚ: Ak jeden milión občanov zo siedmich rôznych krajín podpíše petíciu, môžu požiadať Európsku komisiu, aby vypracovala legislatívny návrh.
- Európsky parlament sa zapája do pozorovania volieb v krajinách mimo EÚ s cieľom podporiť slobodné a spravodlivé voľby, napr. v Egypte alebo na Ukrajine.

SLOBODA

Máme slobodu konať, hovoriť alebo myslieť, ako chceme. Sloboda je aj stav, keď ľudia nie sú väznení ani zotročovaní.

- Občania EÚ môžu slobodne cestovať po celej EÚ.
- Spoločnosti majú právo zhromažďovať osobné údaje len za prísnych podmienok. To je naše právo na súkromie a ochranu údajov.
- Občania EÚ môžu slobodne pracovať v ktoromkoľvek členskom štáte EÚ bez toho, aby potrebovali pracovné povolenie.
- V EÚ môžete vyjadriť svoj názor bez strachu z uväznenia. To je naša sloboda prejavu. Zakázané sú len nenávistné prejavy, ktorých cieľom je ublížiť druhým ľuďom (skupinám ľudí).

SOLIDARITA

Všetci sme vzájomne prepojení a zodpovední jeden za druhého. Solidarita je o vzájomnej podpore v rámci skupiny.

- Menej bohaté regióny v EÚ dostávajú osobitnú finančnú podporu.
- Členské štáty EÚ súhlasili, že si navzájom pomôžu, ak jeden z nich bude vystavený teroristickému útoku alebo sa stane obeťou prírodnej alebo človekom spôsobenej katastrofy. Toto ustanovenie sa prvýkrát použilo po parížskych útokoch v roku 2015.
- Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii pomáha ľuďom nájsť si novú prácu alebo absolvovať odbornú prípravu, ak prídu o prácu z dôvodu globalizácie, napr. ak sa spoločnosť presťahovala do krajiny s nízkymi mzdami.
- EÚ a jej členské štáty sú najväčším poskytovateľom rozvojovej pomoci na svete.

ROVNOSŤ/NEDISKRIMINÁCIA

Každý má rovnaké postavenie, práva (pred zákonom) a príležitosti.

- Občania EÚ študujúci v inom členskom štáte EÚ platia rovnaké školné ako študenti z tejto krajiny. Napríklad taliansky študent, ktorý študuje v Paríži, platí také isté školné ako francúzski študenti.
- Keď sa narodí alebo adoptuje dieťa, matka aj otec majú obaja nárok na minimálne štvormesačnú rodičovskú dovolenku na starostlivosť o dieťa.
- V EÚ sú občania chránení pred odmietnutím prijatia do práce alebo prepustením z dôvodu ich sexuálnej orientácie.
- Na podporu rodovej rovnosti Európsky parlament každoročne vyzdvihuje a oslavuje Medzinárodný deň žien (8. marca).

PRÁVNÝ ŠTÁT/SPRAVODLIVOSŤ

Všetky osoby a inštitúcie podliehajú jasným a spravodlivým právnym predpisom a zodpovedajú sa na základe týchto predpisov, ktoré sa riadne uplatňujú a presadzujú.

- Všetky obeť a všetci podozriví majú v EÚ právo na spravodlivý proces. Všetci podozriví sú nevinní, kým sa nepreukáže ich vina na súde.
- Obeť a podozriví z trestného činu alebo nehody musia byť informovaní o právnych postupoch v jazyku, ktorému rozumejú. Túto službu platí členský štát, v ktorom sa koná pojednávanie.
- Členské štáty EÚ, ktoré nedodržiavajú zásady právneho štátu, môžu dostať varovanie, sankcie alebo byť dočasne vylúčené z rozhodovacieho procesu EÚ.
- Členské štáty EÚ musia dodržiavať pravidlá a právne predpisy EÚ. Ak nie, môžu byť súdené na Súdnom dvore Európskej únie.

DODRŽIAVANIE ĽUDSKÝCH PRÁV

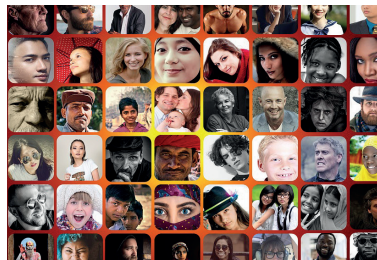
Ľudské práva sú základné práva a slobody, ktoré prináležia každému človeku na svete. Musia sa vždy rešpektovať a chrániť.

- Osobám na celom svete, ktoré mimoriadne prispievajú k ochrane ľudských práv, udeľuje Európsky parlament Sacharovovu cenu.
- EÚ má osobitného zástupcu pre ľudské práva. Jeho úlohou je presadzovať politiku EÚ v oblasti ľudských práv v zahraničí.
- Raz do mesiaca Európsky parlament diskutuje o zjavnom porušovaní ľudských práv vo svete. Týmto spôsobom poslanci upozorňujú na porušovanie ľudských práv.
- Všetky členské štáty EÚ musia podpísať a dodržiavať Európsky dohovor o ľudských právach.

TOLERANCIA/PLURALITA

Prijímame a rešpektujeme existenciu rôznorodých názorov a správania v spoločnosti vrátane tých, ktoré sa nám nepáčia alebo s ktorými nesúhlasíme.

- Môžete slobodne vyznávať alebo zmeniť svoje náboženstvo alebo vieru.
- EÚ podporila projekt, v ktorom rómski a nerómski novinári natočili 25 krátkych filmov o rómskych komunitách. Projekt bol zameraný na riešenie stereotypov o Rómoch v mediálnom spravodajstve, ktoré ovplyvňuje vnímanie verejnosti.
- Členské štáty EÚ musia v televíznych programoch bojovať proti nenávisným prejavom na základe rasy, pohlavia, náboženstva alebo národnosti.
- Média musia prezentovať spoločnosť vo všetkých jej rozmeroch. Na základe monitorovania plurality médií EÚ sa kontroluje, či je to skutočne tak.

REŠPEKTOVANIE ĽUDSKEJ DÔSTOJNOSTI

Fyzická a psychologická integrita ľudí sa má vždy rešpektovať.

- Trest smrti je zakázaný vo všetkých krajinách EÚ.
- Mučenie je zakázané vo všetkých krajinách EÚ.
- Všetci žiadatelia o azyl v EÚ majú počas svojho konania o azyle nárok na prístrešok, stravu a hygienické služby.
- Detská práca, otroctvo a pracovné vykorisťovanie sú v EÚ zakázané.

→ Viac informácií o tom, ako EÚ zavádza svoje hodnoty do praxe, nájdete v aplikácii Charty EÚ: <http://fra.europa.eu/en/charterapp> (dostupná v angličtine, vo francúzštine a v nemčine).

PRECVIČTE SI SVOJE DEMOKRATICKE ZRUČNOSTI

1. Rozhodovanie v EÚ	- 24 -
1. Inštitúcie EÚ	- 24 -
2. Ako vznikajú právne predpisy EÚ	- 33 -
3. Hra rolí: v koži poslanca Európskeho parlamentu	- 35 -
2. Hodnoty EÚ: Čo si myslíte?	- 53 -
Príloha: Pracovný list „Mapa osobných hodnôt“	- 54 -

1. ROZHODOVANIE V EÚ

ka únia 2017 – Zdroj: EP

Za všetky tie roky bolo vytvorených viac ako 10 000 strán právnych predpisov EÚ. Silné pravidlá a procesné záruky sú nevyhnutné na zabezpečenie toho, aby právne predpisy EÚ spĺňali potreby a očakávania 500 miliónov občanov a podnikov v členských štátoch. Väčšinu právnych predpisov musí navrhnúť Európska komisia a na to, aby nadobudli účinnosť, ich musia schváliť Európsky parlament aj Rada Európskej únie.

1. INŠTITÚCIE EÚ

EÚ má **sedem inštitúcií**. Európska komisia, Rada ministrov a Európsky parlament sú motorom rozhodovacieho procesu. Európska rada funguje ako najvyšší politický orgán. Súdny dvor Európskej únie je súdny orgán. Európska centrálna banka (ECB) je centrálna banka pre euro a spravuje menovú politiku eurozóny. A nakoniec Európsky dvor audítorov dozerá na financie EÚ.

Okrem týchto siedmich inštitúcií existuje veľa ďalších špecializovaných agentúr, orgánov a inštitúcií a každá z nich zohráva v Európskej únii svoju úlohu. Možno poznáte napríklad Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) a Európsky výbor regiónov, dva poradné orgány európskych inštitúcií.

V tejto kapitole sa zoznámite s inštitúciami zapojenými do rozhodovacieho procesu, Európskou radou, Súdnym dvorom Európskej únie a Európskou centrálnou bankou.

1. EURÓPSKY PARLAMENT

© Európska únia 2017 – Zdroj: EP

Kto?

Európsky parlament pozostáva z maximálne 751 poslancov Európskeho parlamentu (EP). Od roku 1979 sa priamo volia každých päť rokov. Počet poslancov EP za príslušný členský štát zhruba závisí od počtu jeho obyvateľov, pričom ide o minimálne šesť a maximálne 96 poslancov EP za členský štát. Prehľad počtu poslancov EP za jednotlivé krajiny sa nachádza na stránke www.europarl.europa.eu/meps.

Slovensko má v Európskom parlamente 13 zástupcov. Prehľad súčasných slovenských poslancov EP (na obdobie 2019-2024) sa nachádza na stránke www.europarl.europa.eu/slovakia/sk/zoznam_poslancov.html.

Predseda Európskeho parlamentu sa volí na dva a pol roka, čo je polovica funkčného obdobia poslancov EP, a môže byť znovu zvolený. Súčasným predsedom je David Sassoli.

Vedeli ste, že: Spojené kráľovstvo a brexit: čo sa stane so 73 kreslami?

Keďže Spojené kráľovstvo rokuje o odchode z Európskej únie, bolo predložených niekoľko možností, ako naložiť so 73 britskými kreslami v Európskej únii. Niektorí tvrdili, že by sa mali prerozdeliť medzi všetky členské štáty. Iní argumentovali, že by mali zostať prázdne a že Parlament by mal pokračovať s menším počtom kresiel. Najmä v prípade vstupu nových krajín do EÚ by bolo jednoduchšie určiť kreslá pre nové krajiny bez toho, aby sa museli prerozdeľovať. Ďalšou myšlienkou bolo „poeurópsťiť“ tieto kreslá a vytvoriť pre ne celoeurópske volebné kolégium, čo by znamenalo, že poslanci EP, ktorí obsadia tieto kreslá, by boli volení všetkými Európanmi a neboli by vysielaní z členských štátov, ako je to teraz.

Najpravdepodobnejšou možnosťou je kombinácia prvých dvoch: počet poslancov EP by sa znížil zo 751 na 705. Takto by bolo 46 zo 73 kresiel Spojeného kráľovstva k dispozícii pre prípadné nové členské štáty. Zvyšných 27 kresiel Spojeného kráľovstva by sa rozdelilo medzi 14 členských štátov, ktoré sú teraz trochu nedostatočne zastúpené. Myšlienka celoeurópskych kresiel sa pravdepodobne zamietne.

Úlohy

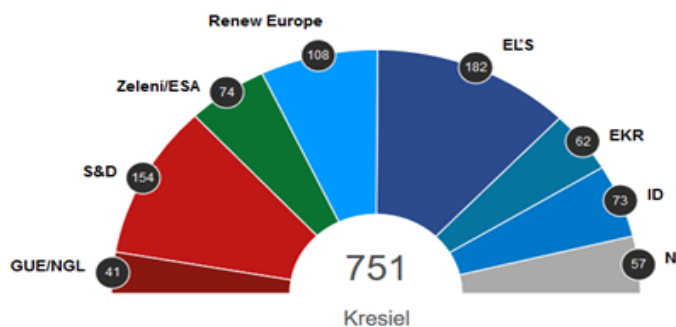
Európsky parlament je zákonodarný orgán EÚ, ktorý zostavuje rozpočet EÚ a monitoruje všetky inštitúcie EÚ.

- **Spoločná legislatívna právomoc:** Európsky parlament spolu s Radou EÚ prijíma právne predpisy EÚ na základe návrhov Európskej komisie.
- **Rozpočtová právomoc:** Európsky parlament rozhoduje o celkovom ročnom rozpočte EÚ spolu s Radou Európskej únie. EP má posledné slovo.
- **Právomoc v oblasti dohľadu:** Parlament vykonáva dohľad nad prácou Európskej komisie a ostatných inštitúcií EÚ. Volí aj predsedu Európskej komisie a má právomoc schváliť/odmietnuť Európsku komisiu ako celok.

Fungovanie

Poslanci Európskeho parlamentu sú tu na to, aby zastupovali vaše záujmy v EÚ. Poslanci EP nie sú usadení podľa svojich krajín, ale podľa svojej **politickej skupiny**. V Európskom parlamente je v súčasnosti osem politických skupín (pozri obrázok).

Ustanovujúce zasadnutie

Politické skupiny v Európskom parlamente

- ELLS - Poslanecký klub Európskej ľudovej strany (Kresťanských demokratov)
- S&D - Skupina progresívnej aliancie socialistov a demokratov v Európskom parlamente
- EKR - Európski konzervatívci a reformisti
- Renew Europe - Renew Europe group
- GUE/NGL - Konfederatívna skupina Európskej zjednotenej ľavice - Severskej zelenej ľavice
- Zelení/ESA - Skupina zelených/Európska slobodná aliancia
- ID - Identity and Democracy
- NI - Nezaradení poslanci

Od roku 2009 tvorí podľa rokovacieho poriadku Parlamentu politickú skupinu najmenej 25 poslancov zvolených aspoň v siedmich členských štátoch.

Vložit: Obrázok rozdelenia kresiel v Európskom parlamente podľa politických skupín na základe výsledkov volieb z roku 2019 (2019 – 2024).

Práca sa pripravuje v menších tematických parlamentných výboroch, napríklad vo Výbore pre poľnohospodárstvo či Výbore pre dopravu. Európsky parlament hlasuje na základe väčšiny hlasov.

Oficiálne sídlo Európskeho parlamentu sa nachádza v **Štrasburgu**. Každý mesiac sa poslanci EP na týždeň schádzajú v Štrasburgu na plenárnom (alebo úplnom) zasadnutí. Počas zvyšných týždňov sa poslanci EP zúčastňujú na zasadnutiach parlamentných výborov, schôdzach politických skupín a priebežných plenárnych zasadnutiach v **Bruseli**. Sekretariát Európskeho parlamentu sa nachádza v **Luxemburgu**.

→ Viac informácií www.europarl.europa.eu

2. EURÓPSKA RADA

Skupinová fotografia z európskeho samitu z 29. septembra 2017 © Európska únia

Kto?

Európska rada sa skladá z hláv štátov alebo predsedov vlád členských štátov, predsedu Európskej rady a predsedu Európskej komisie. Väčšina krajín vrátane Slovenska posielajú na zasadnutie Európskej rady svojho premiéra. Niektoré krajiny, napríklad Francúzsko, posielajú svojho prezidenta. Do funkcie predsedu Európskej rady nastúpi 1. decembra 2019 Charles Michel.

Úlohy

Európska rada nie je jednou zo zákonodarných inštitúcií EÚ, a preto nevedie rokovania ani neprijíma právne predpisy EÚ. Namiesto toho určuje celkové **politické smerovanie a priority** EÚ. Európska rada má preto veľmi veľký vplyv. Robia sa v nej hlavné politické rozhodnutia. Diskutuje a rozhoduje napríklad o tom, či sa krajina môže stať členom EÚ, či sa zintenzívni spolupráca v určitých oblastiach a ako bude EÚ riešiť aktuálne udalosti, napríklad utečeneckú krízu.

Fungovanie

Európska rada sa stretáva najmenej štyrikrát do roka, väčšinou v Bruseli. V skutočnosti sa však jej predstavitelia stretávajú častejšie. Najmä v čase krízy sa počet európskych samitov zvyšuje. Tak to bolo napríklad počas krízy eura. Takémuto európskemu samitu sa vždy venuje veľká pozornosť v médiách. Tradične sa počas každého zasadnutia robí spoločná fotografia hláv štátov alebo predsedov vlád (pozri obrázok).

Zvyčajne sa rozhodnutia prijímajú na **základe konsenzu**, čo znamená, že spoločnú dohodu by mali schváliť všetky hlavy štátov.

→ Viac informácií www.european-council.europa.eu

3. RADA EURÓPSKEJ ÚNIE ALEBO RADA MINISTROV

Zasadnutie Rady ministrov Ecofin, február 2017 © Európska únia

Kto?

Rada Európskej únie alebo Rada ministrov pozostáva z 28 členov, teda jedného ministra za každý členský štát. V skutočnosti existuje desať zložení Rady (pozri rámček). Ministri sa stretávajú podľa svojej oblasti politiky. To, ktorí ministri sú prítomní na zasadnutí, preto závisí od témy. Ak sa napríklad rozhoduje o roamingových poplatkoch, ministri členských štátov zodpovední za telekomunikácie sa stretnú v zložení Rady pre dopravu, telekomunikácie a energetiku. Pokiaľ sú príslušnou témou financie, zídu sa ministri hospodárstva a financií členských štátov v zložení Rady Ecofin.

Úlohy

Rada má tieto úlohy:

- **Spoločná legislatívna právomoc:** Rada EÚ spolu s Európskym parlamentom rokuje o právnych predpisoch EÚ a prijíma tieto predpisy na základe návrhov Európskej komisie.
- **Rozpočtová právomoc:** Rada EÚ spolu s Európskym parlamentom schvaľuje ročný rozpočet EÚ.
- **Koordinácia politik členských štátov:** Rada je zodpovedná za koordináciu politik členských štátov v špecifických oblastiach, ako sú vzdelávanie, kultúra, hospodárska a fiškálna politika a politika zamestnanosti.
- **Rozvoj spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ:** Rada definuje a vykonáva zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ na základe usmernení Európskej rady.

Desať zložení Rady

- Všeobecné záležitosti
- Zahraničné veci
- Hospodárske a finančné záležitosti (alebo Ecofin)
- Spravodlivosť a vnútorné veci
- Zamestnanosť, sociálna politika, zdravie a spotrebiteľské záležitosti
- Konkurencieschopnosť (vnútorný trh, priemysel, výskum a cestovanie do vesmíru)
- Doprava, telekomunikácie a energetika
- Poľnohospodárstvo a rybárstvo
- Životné prostredie
- Vzdelávanie, mládež, kultúra a šport

Fungovanie

Ministri v Rade Európskej únie zastupujú svoju krajinu, a preto obhajujú záujmy svojej krajiny.

Rada zvyčajne hlasuje na základe kvalifikovanej väčšiny, čo sa nazýva aj „pravidlo dvojitej väčšiny“.

Kvalifikovaná väčšina sa dosiahne, ak sú splnené dve podmienky:

- 55 % členských štátov hlasuje za
- tieto členské štáty zastupujú najmenej 65 % celkového obyvateľstva EÚ.

Znamená to, že návrhy môžu zablokovať minimálne štyri členské štáty, ktoré zastupujú 35 % celkového obyvateľstva EÚ. V niektorých prípadoch Rada hlasuje jednomyselne a v takom prípade musia legislatívny návrh schváliť všetky krajiny.

→ Viac informácií www.consilium.europa.eu

4. EURÓPSKA KOMISIA

Európska komisia 2014 – 2019 © Európska únia, 2017

Kto?

Európska komisia sa skladá z 27 komisárov, jedného za každý členský štát. Veľká Británia vzhľadom na svoj plánovaný odchod komisára nepostavila. Každý komisár zodpovedá za svoju osobitnú oblasť politiky.

Nové kolégium komisárov sa menuje každých päť rokov. Súčasná Komisia má platný mandát od roku 2019 do roku 2024. Súčasným slovenským komisárom je Maroš Šefčovič. Je zodpovedný za medziinštitucionálne vzťahy. Súčasnou predsedkyňou Komisie je Ursula von der Leyen z Nemecka.

Úlohy

Európska komisia je „vládou“ Európskej únie. Má:

- **Právomoc iniciatívy:** Komisia je jedinou inštitúciou, ktorá môže vypracúvať legislatívne návrhy, čo z nej robí motor európskeho rozhodovacieho procesu. Napríklad, ak sa Komisia domnieva, že dovoz výrobkov z tuleňov by sa mal v EÚ zakázať, vypracuje legislatívny návrh týkajúci sa tejto záležitosti.
- **Výkonná právomoc:** Komisia vykonáva pravidlá a právne predpisy Európskej únie. To znamená, že Komisia je zodpovedná za každodenné riadenie Únie.
- **Monitorovacia právomoc:** Komisia monitoruje, či všetci aktéri, napr. členské štáty a spoločnosti, dodržiavajú európske právne predpisy. Komisia napríklad uložila pokutu spoločnosti Microsoft za to, že porušila európske pravidlá týkajúce sa konkurencieschopnosti.

Okrem všetkých týchto právomocí Komisia zastupuje Európsku úniu v zahraničí a v medzinárodných organizáciách, napríklad vo Svetovej obchodnej organizácii (WTO).

Fungovanie

Európska komisia presadzuje všeobecné záujmy Európy. Komisári sa snažia dosiahnuť čo najviac rozhodnutí na základe konsenzu. V ostatných prípadoch to robia prostredníctvom väčšiny hlasov (každý komisár má jeden hlas).

—> Viac informácií www.ec.europa.eu

5. SÚDNY DVOR EURÓPSKEJ ÚNIE

Súdny dvor Európskej únie. Pojednávanie na Súdnom dvore, Veľká komora © Európska únia

Kto?

Na Súdnom dvore Európskej únie pôsobí 28 sudcov: jeden za každý členský štát. Pri príprave rozsudkov pomáhajú sudcom 11 generálni advokáti.

Úlohy

Súdny dvor pôsobí ako **nezávislý arbitier**, ktorý vynáša rozsudky, keď vzniknú problémy medzi členskými štátmi, inštitúciami a občanmi Európskej únie. Súdny dvor tiež **vykladá** právo EÚ a tým zabezpečuje, aby sa vo všetkých krajinách EÚ uplatňovalo rovnakým spôsobom, pričom sa stará o to, aby všetky členské štáty a inštitúcie EÚ **dodržiavali právo EÚ**.

Príklad rozsudku: **Brown/Rentokil**

Britka Mary Brown, ktorá pracovala ako vodička pre spoločnosť Rentokil, bola prepustená, lebo bola dlhší čas práceneschopná z dôvodu problémov súvisiacich s tehotenstvom. V roku 1998 Súdny dvor Európskej únie rozhodol, že toto prepustenie bolo v rozpore s právom Únie. Súd usúdil, že prepustenie pani Brown predstavuje diskrimináciu na základe pohlavia.

→ Viac informácií <http://curia.europa.eu>

6. EURÓPSKA CENTRÁLNA BANKA (ECB).

Rada guvernérov Európskej centrálnej banky ©Európska únia

Kto?

Európska centrálna banka (ECB) bola založená v roku 1998 a je zodpovedná za európsku **hospodársku a menovú politiku** a za správu eura.

Od novembra 2019 je prezidentkou ECB Christine Lagarde z Francúzska.

Najvyšším rozhodovacím orgánom ECB je Rada guvernérov. Túto radu tvorí šesť členov Výkonnej rady a guvernéri národných centrálnych bánk z 19 krajín eurozóny.

Úlohy

Jednou z najdôležitejších úloh ECB je zabezpečiť **cenovú stabilitu v eurozóne** s cieľom zabrániť tomu, aby inflácia vplývala na kúpnu silu eura. Robí to prostredníctvom správy množstva peňazí v obehu. ECB stanovuje úrokové sadzby a **monitoruje vývoj cien** v celej eurozóne, ako aj **vydávanie (emisiu) eurobankoviek**.

Od roku 2014 má ECB novú úlohu, ktorá je oddelená od troch predchádzajúcich menových úloh: **bankový dohľad**. Prijala sa dohoda, že všetky veľké banky v eurozóne podliehajú priamemu dohľadu ECB.

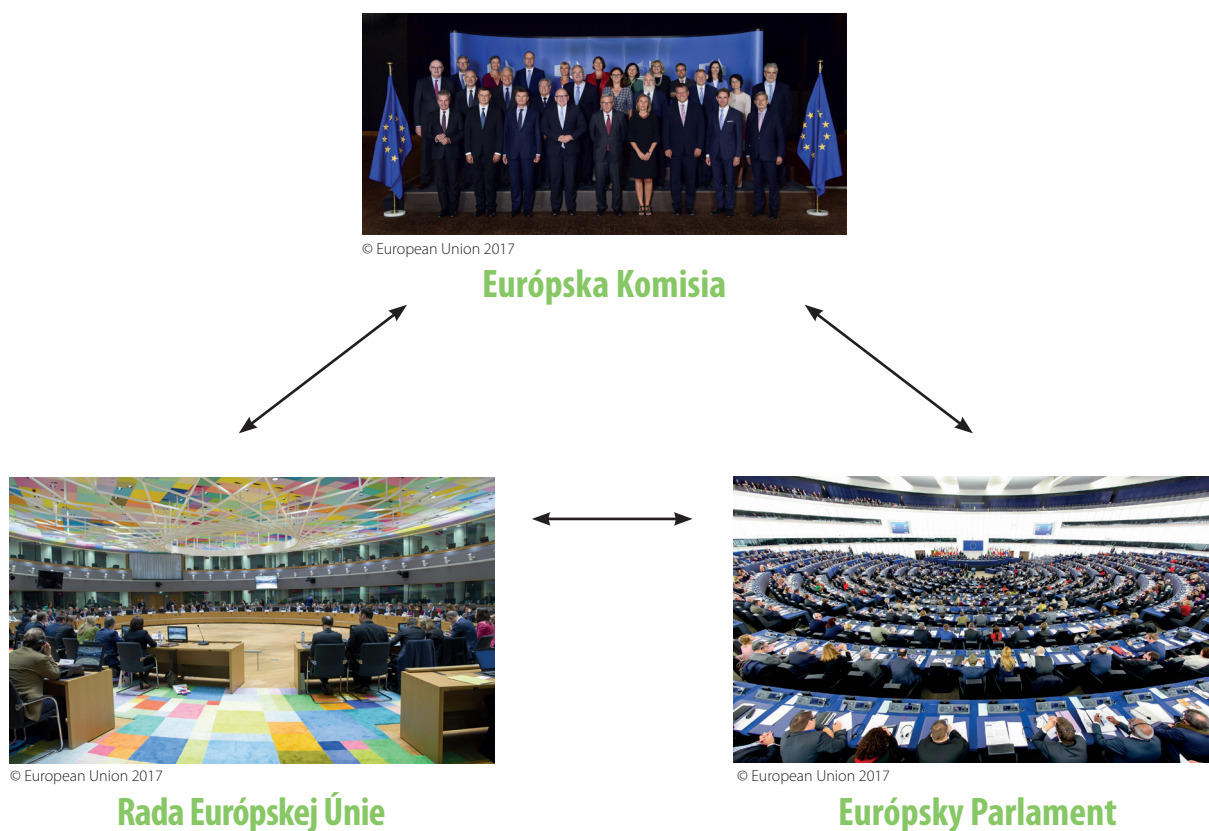
Fungovanie

ECB spolupracuje s Európskym systémom centrálnych bánk (ide o ECB + všetky národné banky členských štátov EÚ) a je nezávislá. Politika ECB sa zameriava hlavne na všeobecný záujem eurozóny.

→ Viac informácií www.ecb.europa.eu

2. AKO VZNIKAJÚ PRÁVNE PREDPISY EÚ

Rozhodovací proces v Európskej únii: Riadny legislatívny postup:

PROCES

Nový európsky právny predpis vzniká zvyčajne takto (riadny legislatívny postup):

1. Európska komisia vypracuje legislatívny návrh

- buď z vlastnej iniciatívy,
- alebo na žiadosť Európskeho parlamentu, Európskej rady, Rady ministrov alebo európskej iniciatívy občanov. Európska komisia sa môže slobodne rozhodnúť, či žiadosť prijme alebo nie.

2. Legislatívny návrh Európskej komisie sa **posiela Rade ministrov a Európskemu parlamentu**.

3. Tieto dva orgány môžu návrh upraviť podľa svojich preferencií a hlasujú o ňom.

4. Keď Európsky parlament aj Rada ministrov prijímú a schvália legislatívny návrh (= kompromis), vzniká nové pravidlo/smernica/nariadenie.

5. Niekedy sa musí právny predpis uplatňovať v celom svojom rozsahu v rámci celej EÚ (= nariadenie), ale niekedy sa toto nové európske pravidlo musí zmeniť **na vnútroštátny právny predpis** (= smernica). V rámci tohto procesu si krajiny často môžu slobodne určiť isté aspekty sami. EÚ napríklad rozhodla, že všetci rodičia v EÚ majú právo na prinajmenšom štvormesačnú rodičovskú

dovolenku. Každý členský štát môže slobodne poskytnúť viac než to, napríklad päť mesiacov, ale nemôže znížiť minimum na dvojmesačnú rodičovskú dovolenku.

6. Európska komisia je zodpovedná za **kontrolu** toho, či členské štáty alebo spoločnosti správne uplatňujú tieto pravidlá.

ĎALŠIE INŠTITÚCIE ZAPOJENÉ DO ROZHODOVACIEHO PROCESU

- V prípade konfliktov alebo neistôt zasahuje **Súdny dvor Európskej únie**.
- V niektorých prípadoch **Európsky hospodársky a sociálny výbor a Európsky výbor regiónov** poskytujú poradenstvo Európskemu parlamentu a Rade ministrov.

EURÓPSKA INICIATÍVA OBČANOV

Ak určitý návrh podpíše viac ako jeden milión občanov z minimálne siedmich rôznych krajín EÚ, môžu požiadať Európsku komisiu, aby ho zvažila ako legislatívny návrh.

LOBISTICKÉ SKUPINY

V Bruseli pôsobí asi 30 000 lobistov, ktorí sa snažia ovplyvňovať rozhodovací proces vo svoj prospech. Niektorí lobisti lobujú v prospech spoločností, mimovládnych organizácií alebo skupín verejného záujmu.

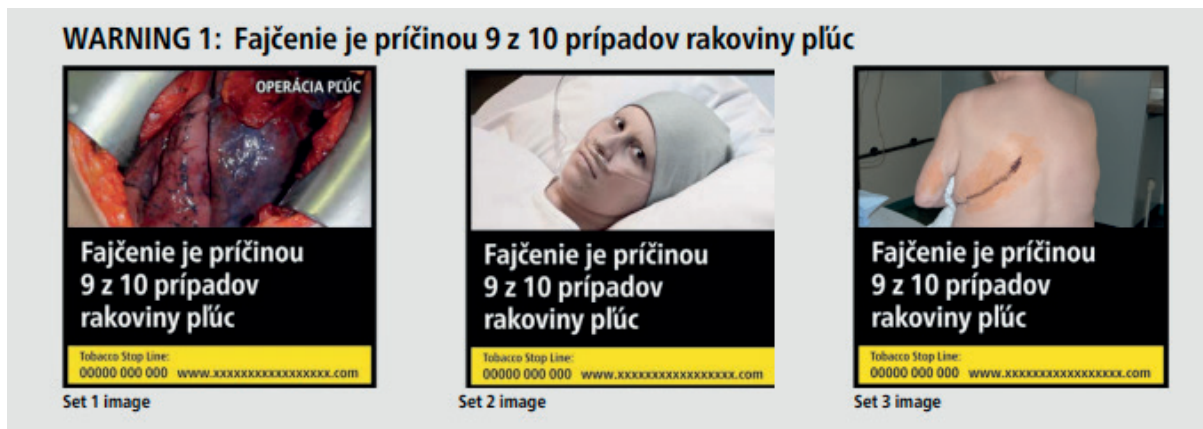
V záujme vytvorenia väčšej transparentnosti sa od lobistov požaduje, aby sa zaregistrovali v registri transparentnosti (<http://ec.europa.eu/transparencyregister>). Niektoré iniciatívy z neziskového sektora sa zameriavajú na čo najväčšie objasnenie toho, kto lobuje najviac, koľko peňazí sa na to vynakladá atď.: www.lobbyfacts.eu (len v angličtine) a <https://corporateeurope.org>.

3. HRA ROLÍ: V ÚLOHE POSLANCA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O PREROKÚVANÝCH OTÁZKACH

V cvičení „V úlohe poslanca EP“ sa diskutuje o niekoľkých konkrétnych prípadoch. O niektorých záležitostiach už boli diskusie ukončené a EÚ už prijala konkrétne právne predpisy a pravidlá. O iných diskusia stále naplno prebieha. Ďalej sa uvádza niekoľko základných informácií a aktuálny stav každého návrhu politiky.

1. FAJČENIE V EÚ

Príklady kombinovaných varovaní pre Slovensko. Zdroj: Európska komisia: https://ec.europa.eu/health/tobacco/law/pictorial_en

Aká je situácia?

- Každý štvrtý Európan fajčí.
- Až 80 % fajčiarov začína fajčiť ešte pred dovŕšením 18 rokov.
- Dvaja z troch fajčiarov zomierajú na následky fajčenia.
- Každoročne zomiera na celom svete na následky fajčenia viac ako šesť miliónov ľudí.
- Milióny fajčiarov trpia chorobami súvisiacimi s fajčením, napríklad rakovinou.
- Podľa odhadov EÚ fajčenie stojí európsky systém zdravotnej starostlivosti okolo 25 miliárd EUR ročne.

Najväčším zabijakom je tabak: dvaja z troch fajčiarov zomierajú na následky fajčenia, každý štvrtý fajčiar sa nedožije viac než 60 rokov. Väčšina fajčiarov začala fajčiť ešte pred dovŕšením 18 rokov. Marketing tabakového priemyslu sa výslovne zameriava na mladých ľudí. Nazývajú ich „náhradnými fajčiarmi“: mladí ľudia majú nahradiť mŕtvych fajčiarov. A cigarety sú veľmi návykové: keď raz začnete fajčiť, je veľmi ťažké prestať. Okrem nikotínu zvyšujú návykovosť cigariet aj stovky pridaných látok, napríklad cukor, amoniak alebo prostriedky na tlmenie kašľa.

Čo robí EÚ?

Aby Európska únia mladým ľuďom zabránila začať fajčiť, sústreďuje sa na prevenciu (= zabezpečenie toho, aby ľudia nezačali fajčiť) a odrádzanie (= zabezpečenie toho, aby čo najmenej ľudí fajčilo alebo aby prestali fajčiť).

Podľa európskych predpisov sa preto na každom balíčku cigariet predávaných v EÚ uvádza kombinované zdravotné varovanie (obrázok, varovný text a informácia o službách pomoci pri odvykaní od fajčenia) v úradnom jazyku (jazykoch) krajín EÚ, kde sa cigarety predávajú. Týmto spôsobom EÚ informuje kupujúceho o nebezpečenstve fajčenia.

Aj reklama na tabak bola obmedzená: kampane propagujúce fajčenie sú zakázané.

Okrem pevných pravidiel týkajúcich sa predaja a reklamnej propagácie tabakových výrobkov EÚ zároveň odporúča krajinám EÚ zakázať fajčenie vo vládných budovách, ako aj vo verejných a iných

priestoroch. Krajiny sa však nakoniec samy rozhodujú, či sa budú týmto odporúčaním riadiť alebo nie.

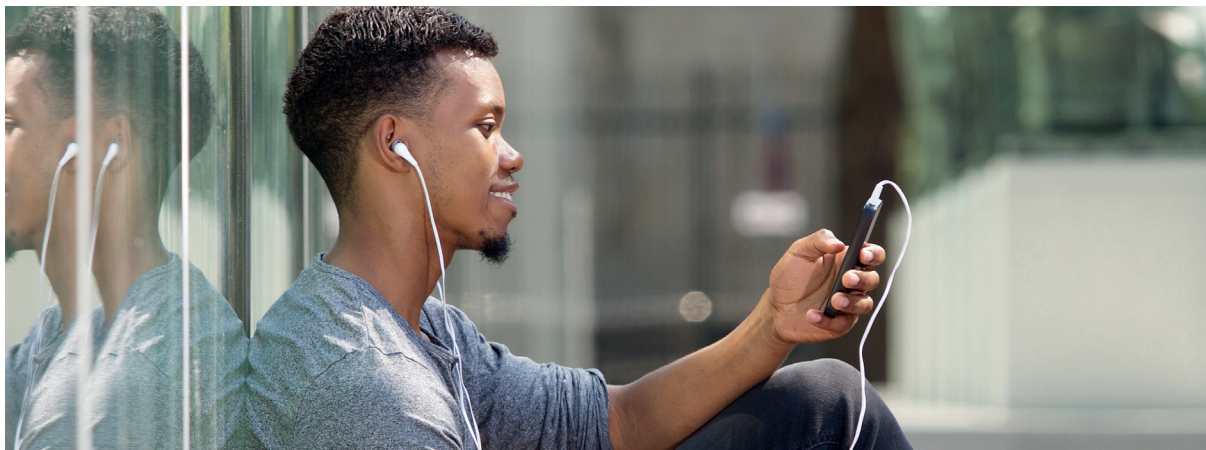
V roku 2014 EÚ schválila prísnejšie predpisy týkajúce sa tabaku. Účinnosť nadobudli v roku 2016:

- Predaj cigariet s charakteristickými príchuťami, ako je napríklad mentolová, je teraz zakázaný.
- Varovania na balíčkoch cigariet musia pokrývať aspoň 65 % balenia, pričom pre každú krajinu existuje vopred stanovený súbor kombinovaných varovaní (pozri obrázok).
- Existuje aj obmedzenie množstva nikotínu v elektronických cigaretách.

V pôvodnom návrhu právneho predpisu boli v hre aj biele – „neutrálne“ – balenia cigariet, aké sa používajú v Austrálii, ale inštitúcie EÚ sa na tejto téme nezhodli. Rovnako neprešiel ani návrh na zvýšenie minimálneho veku pre nákup tabaku v celej EÚ na 18 rokov.

Každý členský štát sa však môže rozhodnúť zaviesť prísnejšie predpisy: Francúzsko sa napríklad rozhodlo zaviesť neutrálne balenia cigariet od mája 2016. Je to po Austrálii druhá krajina na svete. Ceny tabaku sa v jednotlivých krajinách takisto líšia. Krajinou EÚ, v ktorej môžete kúpiť najlacnejší balíček cigariet, je Bulharsko, s cenou na úrovni okolo 2,60 EUR. Najdrahšie cigarety sa predávajú v Írsku a Spojenom kráľovstve, kde ceny dosahujú viac ako 10 EUR za balíček.

2. MAXIMÁLNA HLASITOSŤ OSOBNÝCH HUDOBNÝCH PREHRÁVAČOV

Fotografia z dielne Mimagephotos

Aká je situácia?

Za posledných 25 rokov sa prenosné hudobné prehrávače stali veľmi populárnymi. Začalo to walkmanom (na kazetové pásky), nasledoval diskman a potom prišli MP3 prehrávače. V súčasnosti je hudobný prehrávač často aplikáciou v smartfónoch. Okrem iných príčin vedie používanie týchto prenosných hudobných prehrávačov k tomu, že čoraz mladší ľudia začínajú mať problémy so sluchom alebo sa u nich objaví tinitus (hučanie v ušiach). Z výskumu vyplýva, že niektoré osobné hudobné prehrávače môžu vydávať taký hluk ako štartujúce lietadlo, čo môže spôsobiť vážne poškodenie. Niekoľko faktov:

- Decibelová stupnica je takáto: dážď má hodnotu 50 decibelov (dB), rozhovor 60 dB a nočné kluby sú často na úrovni 100 dB. Zvýšenie o 10 decibelov znamená, že zvuk je desaťkrát hlasnejší.
- V Európskej únii 50 až 100 miliónov ľudí každodenne počúva hudbu pomocou osobného hudobného prehrávača (MP3 prehrávače, napríklad iPod, alebo hudobné prehrávače v mobilných telefónoch). Spomedzi týchto Európanov je 5 – 10 % vystavených riziku zhoršenia sluchu, pretože príliš dlho počúvajú hlasnú hudbu.
- Pridlhé počúvanie hlasnej hudby môže spôsobiť tinitus (hučanie v ušiach). Z dlhodobého hľadiska môže spôsobiť chronickú stratu sluchu. Tinitom trpí už každý piaty mladý človek. Každý tretí ním trpí príležitostne.
- Najväčšie nebezpečenstvo číha v „slúchadlách do uší“, lebo prenášajú zvuk hlbšie do ucha.
- Keď raz začnete strácať sluch, tento proces je nezvratný.
- Takto môžete počúvať bezpečne: na úrovni 80 dB môžete počúvať maximálne 40 hodín týždenne alebo na úrovni 89 dB maximálne päť hodín týždenne.

Čo robí EÚ?

Európska únia chráni naše uši. Po tom, ako výskum dokázal účinky dlhodobého počúvania hlasnej hudby, sa EÚ rozhodla konať. Od marca 2013 je navrhnutá táto norma pre všetky osobné prenosné hudobné prehrávače vrátane aplikácií v mobilných telefónoch:

- Osobné hudobné prehrávače a mobilné telefóny predávané v EÚ by mali mať štandardnú maximálnu hlasitosť 85 dB.
- Používatelia si môžu hlasitosť manuálne zvýšiť na 100 dB. Keď to používateľ urobí, dostane po každých 20 hodinách počúvania upozornenie na riziká pre jeho sluch.

Táto norma EÚ je dobrovoľná. Normy EÚ sa však zvyčajne stávajú novými prostriedkami prijímania opatrení v priemysle.

3. EURÓPSKA DEMOKRACIA

© Európska únia 2017 – Európsky parlament

Aká je situácia?

- Voľby sú okamihom, keď občania určujú, kto ich bude zastupovať na politickej úrovni. V každých voľbách do Európskeho parlamentu však hlasuje čoraz menej Európanov: zo 65 % v roku 1979 sa ich počet znížil na 50,62 % v roku 2019. Nízka volebná účasť je výsledkom toho, že mnohí ľudia „nemajú záujem o európsku politiku“. Najväčšími absentérmi vo voľbách do Európskeho parlamentu boli mladí ľudia (vo veku od 18 do 24 rokov).
- Väčšina Európanov nie je povinná voliť: povinná volebná účasť existuje len v Belgicku, v Grécku a Luxembursku. Vo všetkých ostatných členských štátoch EÚ majú občania právo voliť, nie volebnú povinnosť.
- Niektoré správy, najmä tie, ktoré sa šíria prostredníctvom sociálnych médií, sú falošné správy (angl. fake news). Pracovná skupina East StratCom, čo je jedna z európskych agentúr, zaznamenala v priebehu 15 mesiacov (2016 – 2017) 2 500 falošných správ o Európe, krajinách v Európe a EÚ v 18 jazykoch. Tieto falošné správy ovplyvňujú obraz ľudí o EÚ (často negatívnym spôsobom). To môže mať vážne následky. Napríklad počas kampane pred referendum o brexite sa šírilo mnoho falošných faktov o EÚ a o možných výhodách vystúpenia z EÚ. To môže ľudí zmiasť a spôsobiť, že svoje hlasovanie založia na nesprávnych informáciách.

Čo robí EÚ?

Európski občania volia nový Európsky parlament každých päť rokov od roku 1979. Podľa spoločných pravidiel EÚ by mali voľby prebiehať na základe tajného hlasovania a priameho a všeobecného hlasovacieho práva (jeden hlas za každú dospelú osobu). Mali by sa tiež zakladať na pomernom zastúpení. Okrem týchto spoločných pravidiel sa o volebných mechanizmoch rozhoduje aj na základe vnútroštátnych ustanovení, pričom sa môžu výrazne líšiť. Zároveň platí, že občania môžu hlasovať len za kandidátov z vlastnej krajiny alebo z vlastných regionálnych volebných obvodov. Členské štáty ďalej stanovujú, či v danej krajine existuje volebné právo alebo povinná volebná účasť.

V snahe intenzívnejšie zapojiť európskych občanov do európskej politiky a zvýšiť demokratickosť EÚ vzniklo v posledných rokoch niekoľko nových iniciatív:

- Európska iniciatíva občanov: Ak aspoň jeden milión Európanov z minimálne siedmich rôznych členských štátov EÚ podpíše nejakú iniciatívu, môžu požiadať Európsku komisiu, aby vypracovala legislatívny návrh.
- „Top kandidáti“: V posledných voľbách v roku 2014 každá politická skupina v Európskom parlamente vymenovala svojho volebného lídra. Dohoda znela, že kandidát európskej skupiny, ktorá získa väčšinu kresiel v Európskom parlamente, bude novým predsedom Európskej komisie. Tým sa napokon stal Jean-Claude Juncker, volebný líder najväčšej skupiny v Európskom parlamente, Európskej ľudovej strany.

Existuje viacero doteraz nezrealizovaných nápadov, ako podnietiť ľudí, aby hlasovali vo voľbách do Európskeho parlamentu. Napríklad:

- Celoeurópsky volebný obvod, čo znamená, že kandidátov do Európskeho parlamentu by mohli voliť všetci európski občania, a nie iba občania v ich vlastnej krajine alebo v regionálnom volebnom obvode.
- Priama voľba predsedu Európskej rady (podľa vzoru priamej voľby prezidenta USA).

Ďalšou myšlienkou je, aby bola účasť na voľbách do Európskeho parlamentu povinná. Je za tým predstava, že úplná účasť voličov je jediný spôsob, ako získať pravdivý obraz o tom, čo ľudia chcú. Dúfa sa pritom, že všetci voliči si pred voľbami zistia dostatok informácií. Tým sa takisto zabezpečí, aby nikto nemal zakázané voliť. Väčšina členských štátov však považuje hlasovanie za právo, nie za povinnosť, pričom dávajú občanom slobodu nevoliť.

Je nanajvýš dôležité, aby ľudia hlasovali na základe správnych informácií. Na boj proti falošným správam o EÚ bola v roku 2015 vytvorená pracovná skupina East StratCom. Táto agentúra sleduje a analyzuje falošné správy o EÚ a bojuje proti týmto správam, ktoré prichádzajú väčšinou z Ruska. EÚ nebude trestať šírenie nepravdivých informácií, pretože podpísala Všeobecnú deklaráciu ľudských práv. Táto zmluva zahŕňa slobodu prejavu, prístup k informáciám a slobodu tlače. Sloboda tlače znamená, že slobodné a nezávislé médiá môžu poskytovať správy bez strachu, zasahovania, stíhania alebo diskriminácie.

→ Viac informácií o európskom volebnom systéme nájdete na stránke:

www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/de/FTU_1.3.4.pdf

→ Webová stránka o falošných správach o EÚ od pracovnej skupiny East StratCom: <https://euvdsinfo.eu/> (len v angličtine, nemčine a ruštine)

4. OCHRANA ZVIERAT PRED TESTOVANÍM

Áká je situácia?

Organizácie na ochranu práv zvierat už roky bojujú za práva zvierat v testovacích laboratóriách. Niekedy sú tieto testy zbytočné, ani neslúžia „vyššiemu cieľu“, čo je často prípad kozmetického priemyslu.

Testovanie na zvieratách však môže byť nevyhnutné s cieľom:

- získať poznatky o ľuďoch a zvieratách (vedecký výskum),
- vyvíjať a vyrábať lieky zamerané na ochranu a zlepšenie zdravia ľudí a zvierat,
- testovať bezpečnosť výrobkov,
- naučiť sa, ako liečiť ľudí a zvieratá (vzdelávanie).

Čo robí EÚ?

Európska únia nechce, aby zvieratá zbytočne trpeli. Z tohto dôvodu už EÚ stanovila niekoľko pravidiel na zlepšenie životných podmienok zvierat. Časť z toho zahŕňa zákaz testovania kozmetiky (zakázané od roku 2004) a kozmetických zložiek (zakázané od roku 2009) na zvieratách. Aj obchod s kozmetickými výrobkami, ktoré sú testované na zvieratách, je v EÚ od roku 2013 zakázaný. Legislatívny návrh v tomto cvičení sa preto veľmi približuje skutočným európskym predpisom.

5. PRÁCA V INOM ČLENSKOM ŠTÁTE EÚ – VOĽNÝ POHYB PRACOVNÍKOV

Aká je situácia?

EÚ chce v čo najväčšej miere zlúčiť rôzne hospodárstva členských štátov do jedného veľkého hospodárstva a vytvoriť skutočný jednotný trh. V rámci takéhoto hospodárstva je dôležité, aby mohli ľudia pracovať v ktorejkoľvek krajine bez administratívnych prekážok. V súčasnosti nie je možné v EÚ obsadiť okolo dvoch miliónov voľných pracovných miest. Len približne 3 % všetkých európskych občanov (15,3 milióna ľudí) žilo v roku 2014 v inej krajine EÚ (podľa údajov Eurostatu).

Čo robí EÚ?

Každý občan Európskej únie môže pracovať (a bývať) v ktorejkoľvek inej krajine EÚ bez toho, aby potreboval pracovné povolenie. S pracovníkmi z iného členského štátu sa má zaobchádzať rovnako ako s domácimi pracovníkmi, čo znamená, že majú rovnaké podmienky zamestnania (mzda, počet voľných dní atď.) ako občania danej krajiny. Títo pracovníci platia príspevky na sociálne zabezpečenie (dane) svojej hostiteľskej krajine a majú rovnaké sociálne dávky a daňové výhody ako domáci pracovníci.

V niektorých krajinách však existujú obmedzenia voľného pohybu pracovníkov platné pre občanov nových členských štátov. V súčasnosti je to len prípad chorvátskych štátnych príslušníkov. Obmedzenia sa musia zrušiť najneskôr do júla 2020.

EÚ chce vytvoriť prostredie, ktoré zlepšuje mobilitu pracovníkov v Európskej únii. Usiluje sa o to iniciatívami ako európsky preukaz zdravotného poistenia, koordinácia systémov sociálneho zabezpečenia a dohody o dôchodkových právach.

Ďalšie predpisy platia pre tých, ktorých dočasne vysiela ich zamestnávateľ na poskytovanie služieb (= vyslaní pracovníci), alebo pre cezhraničných pracovníkov, ktorí žijú vo svojej vlastnej krajine, ale pracujú v inom členskom štáte.

6. ARMÁDA EÚ?

Aká je situácia?

Pokiaľ ide o obchod, EÚ je gigant: obchodovanie s EÚ a vnútri EÚ tvorí približne jednu pätinu celosvetového obchodu. Pokiaľ však ide o zahraničnú politiku, členské štáty EÚ často zastávajú rôznorodé názory a EÚ nemá armádu, ktorá by jej dala silnejšie slovo vo svetovej politike. Zahraničná politika a obrana sú stále vnútroštátnymi záležitosťami a konečné rozhodnutia o nich prijímajú členské štáty.

Čo robí EÚ?

Už od samého začiatku európskej spolupráce v 50. rokoch minulého storočia sa vyskytovali hlasy podporujúce vytvorenie vlastnej európskej armády. Tieto plány sa však nikdy neuskutočnili. Každý členský štát má svoju vlastnú armádu a autonómne rozhoduje o tom, kedy a či ju použije.

EÚ však má niekoľko nástrojov, aby zasiahla v krízových situáciách na bojisku:

- Od roku 2007 má EÚ **bojové jednotky**. V súčasnosti existuje 18 bojových jednotiek, z ktorých každá pozostáva z 1 500 mužov a žien. Môžu byť nasadení na vojenské zásahy v krízových situáciách a podliehajú európskemu veleniu. O ich nasadení alebo nenasadení musí jednoducho rozhodnúť Európska rada.
- Existujú aj **misie EÚ na osobitné účely (ad hoc)** mimo EÚ, ktoré slúžia na udržiavanie mieru, predchádzanie konfliktom a udržiavanie medzinárodnej bezpečnosti. Jednotky sa nasadzujú na dva typy misií:
  - civilné misie (napr. výcvik policajných síl),
  - vojenské operácie (napr. akcie na boj proti pirátstvu).

Európska rada rozhoduje o každej misii ad hoc samostatne. Krajiny sa môžu zapojiť dobrovoľne. EÚ už vykonala približne 20 civilno-vojenských operácií. Známymi príkladmi sú prestavba po cunami v provincii Aceh (Indonézia) a boj proti pirátstvu v Africkom rohu.

Je dôležité vedieť, že zásahy EÚ sa vždy vykonávajú **v súlade s usmerneniami Organizácie Spojených národov (OSN)** a v úzkej **spolupráci s NATO** (Severoatlantická aliancia).

Spolupráca v oblasti zahraničných vecí a obrannej politiky sa však zintenzívňuje:

- **Európska obranná agentúra** zabezpečuje, aby členské štáty nakupovali vojenský materiál spoločne alebo robili spoločný výskum v oblasti obranných technológií. Táto spolupráca im umožňuje znižovať náklady.
- Najnovšie má EÚ aj vlastné „ministerstvo zahraničných vecí“, **Európsku službu pre vonkajšiu činnosť (ESVČ)**, ktorá koordinuje akcie krajín EÚ.

Skutočná európska obranná politika však neexistuje. Mnohé členské štáty si nemyslia, že by mali presunúť svoju právomoc rozhodovať o zahraničných veciach na Európsku úniu. Členské štáty tiež občas majú rôzne názory na úlohu EÚ vo svete.

7. EÚ A GLOBÁLNE OTEPĽOVANIE

Foto: Bill Gabbert

Aká je situácia?

- Zem sa už od priemyselnej revolúcie oteplila o 1 °C. Je na 99 % isté, že príčinou je ľudská činnosť, konkrétne vypúšťanie skleníkových plynov.
- Pri náraste o 2° C už nebudeme schopní zvládať následky (záplavy, silné búrky, stúpajúcu hladinu morí atď.).
- Viac ako 80 % emisií skleníkových plynov v EÚ je priamym dôsledkom spotreby a výroby energie.
- EÚ je zodpovedná za 11 % celosvetových emisií skleníkových plynov.

Teplota Zeme stúpa. Je to spôsobené masívnym využívaním fosílnych palív (ako sú benzín a nafta v doprave, uhlie v elektrárnach na výrobu elektriny, plyn na vykurovanie), pričom vznikajúce emisie väčšinou vypúšťajú západné krajiny. Na toto poukazuje už celé roky Medzivládny panel o zmene klímy (IPCC) Organizácie Spojených národov v správach, ktoré vypracúvajú vedci z celého sveta. Toto zvýšenie teploty už spôsobilo nárast hladiny morí, silnejšie a početnejšie búrky, častejšie suchá a lesné požiare a aj väčšie záplavy v Európe aj na celom svete.

Čo robí EÚ?

EÚ uznáva, že ak nebudeme konať v boji proti globálnemu otepľovaniu, v budúcnosti nás to bude stáť viac peňazí (až desaťkrát viac) než vykonanie potrebných krokov v súčasnosti. Preto prijala opatrenia.

Do roku 2020 stále platí plán 20-20-20. Do roku 2020 je cieľom:

- zvýšiť využívanie energie z obnoviteľných zdrojov (najmenej 20 % celkovej výroby energie by malo pochádzať napríklad zo slnečnej alebo z veternej energie),
- znížiť emisie CO₂ (o 20 % v porovnaní s rokom 1990),
- znížiť spotrebu energie (o 20 % v porovnaní s rokom 1990).

Medzitým bola uzavretá nová dohoda platná **do roku 2030**. Vyvíjané úsilie by sa malo zamerať na:

- zvýšenie podielu energie z obnoviteľných zdrojov (najmenej na 27 % do roku 2030),
- zníženie emisií, napr. zníženie emisií CO₂ z priemyslu (o 40 % do roku 2030),
- zníženie spotreby energie, úspornejšie spotrebiče a dobre izolované domy (zníženie spotreby energie o najmenej 27 % do roku 2030).

Dlhodobá stratégia EÚ, teda „plán prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo“, sa zameriava na zníženie emisií o 80 % **do roku 2050**.

Keďže dôsledky globálneho otepľovania sú už zreteľné, Európska komisia uverejnila stratégiu EÚ na prispôsobenie sa zmene klímy. Členské štáty musia vytvoriť národné akčné plány, aby sa pripravili na nevyhnutné dôsledky zmeny klímy. Súčasťou týchto plánov je napríklad výstavba priehrad na ochranu pred búrkami.

EÚ ďalej zohrala dôležitú úlohu počas celosvetových rokovaní o dosiahnutí právne záväznej dohody o boji proti globálnemu otepľovaniu, teda Parížskej dohody prijatej roku 2015. EÚ ratifikovala Parížsku dohodu v októbri 2016. Krajiny v tejto dohode prisľúbili, že sa pokúsia udržať globálne otepľovanie pod úrovňou 2 °C a najlepšie pod úrovňou 1,5 °C. Parížska dohoda je v platnosti od novembra 2016.

8. UTEČENCI V EURÓPE

Foto: FreedomHouse

Aká je situácia?

Čoraz väčší počet konfliktov na celom svete vedie k nárastu počtu ľudí, ktorí utekajú zo svojich domovov. Podľa Úradu Vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov (UNHCR) sme v súčasnosti svedkami najvyšších zaznamenaných úrovní vysídľovania: svoje domovy bolo nútených opustiť bezprecedentných 65,6 milióna ľudí na celom svete (2017). Európske krajiny zaznamenali v roku 2015 náhly nárast počtu migrantov prichádzajúcich do Európy a následné zvýšenie počtu žiadostí o azyl*, pričom v súčasnosti sa v Európe nachádza 13 % z celosvetového počtu migrantov*. Každý členský štát riešil tento náhly nárast vlastným spôsobom. Vzhľadom na to, že všetky naše krajiny sú súčasťou EÚ, pričom sa väčšina delí o otvorené hranice, politika jedného členského štátu nevyhnutne zasiahla aj ostatné členské štáty. Preto vznikla potreba jednotného prístupu pod vedením EÚ.

Európa si veľmi prísne stráži svoje vonkajšie hranice, vďaka čomu ju niekedy prezývajú aj „Pevnosť Európa“. Migranti preto platia prevádzacom (značné) sumy peňazí za to, že ich prepašujú do EÚ nebezpečnými trasami. Známu trasou je Stredozemné more, cez ktoré sa ľudia dostávajú do Európy, často za nebezpečných podmienok. Podľa projektu Nezvestní migranti (Missing Migrants Project) od začiatku roka 2014 do októbra 2017 prišlo na tejto trase o život 20 172 ľudí.

*Kľúčové pojmy:

Migrant: Akákoľvek osoba, ktorá z akéhokoľvek dôvodu odíde zo svojej krajiny pôvodu. Ide o zastrešujúci pojem.

Utečenec: Utečenec je osobitný typ migranta: niekto, kto bol nútený utiecť zo svojej krajiny z dôvodu prenasledovania, vojny alebo násilia. Utečenec má opodstatnený strach z prenasledovania na základe rasy, náboženstva, národnosti, politického názoru alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine.

Žiadateľ o azyl: Keď utečenci hľadajú útočisko v inej krajine, požiadajú o azyl – právo byť uznaný za utečenca a získať právnu ochranu a materiálnu pomoc. Počas posudzovania ich žiadosti sa nazývajú „žiadateľmi o azyl“.

Čo robí EÚ?

Každá krajina EÚ má svoju vlastnú azylovú politiku. Spoločný európsky azylový systém (CEAS) však stanovuje **spoločné minimálne normy** pre zaobchádzanie so všetkými žiadateľmi o azyl a žiadosťami pre všetky členské štáty EÚ (známe aj ako Dublinské nariadenie) vrátane toho, že:

- za preskúmanie žiadosti o azyl je zodpovedný členský štát, v ktorom migrant prvýkrát vstúpi na územie EÚ,
- každý žiadateľ o azyl má počas posudzovania jeho žiadosti o azyl **právo na prístrešie, stravu a základnú starostlivosť**. Za to zodpovedá členský štát, ktorý spracúva žiadosť,
- Migranti môžu v EÚ **požiadat' o azyl len raz**. Ak jeden členský štát ich žiadosť zamietne, potom táto osoba nemôže požiadať o azyl v žiadnom inom členskom štáte EÚ. Na overenie tejto skutočnosti sa odtlačky prstov každého žiadateľa o azyl vložia do databázy Eurodac.

V reakcii na náhly rozsiahly a nekontrolovaný príchod migrantov a žiadateľov o azyl v roku 2015 EÚ zaviedla niekoľko **dočasných krízových opatrení**.

- V roku 2015 Európska komisia odštartovala plán premiestnenia žiadateľov o azyl do všetkých členských štátov s cieľom lepšie rozdeliť náklady na poskytnutie útočiska pre tieto osoby. Podľa tohto **plánu premiestnenia** by sa 160 000 žiadateľov o azyl z Eritrey, Iraku a zo Sýrie, ktorí sa zdržiavajú v Taliansku a Grécku, premiestnilo do všetkých členských štátov, aby sa krajinám na juhu Európy uľahčila situácia. Toto premiestnenie by sa uskutočnilo v závislosti od počtu obyvateľov a hospodárskej situácie každého členského štátu. Okrem toho EÚ vytvorila tzv. **hotspoty** na miestach, kde prichádzajú veľké počty žiadateľov o azyl, napr. v Grécku a Taliansku. V týchto hotspotoch sa žiadatelia o azyl registrujú a odoberajú sa im odtlačky prstov.
- Plán premiestnenia nefungoval tak, ako Európska komisia dúfala, a migranti do EÚ stále prichádzali. S cieľom ukončiť prílev migrantov EÚ uzavrela v apríli 2016 **dohodu s Tureckom**: Podľa tejto dohody za každého jedného migranta poslaného z Grécka do Turecka pošlú turecké orgány utečenca z Turecka do EÚ. Medzi týchto migrantov v Grécku patria osoby, ktoré nemajú nárok na azyl alebo stiahli svoje žiadosti o azyl. Výmenou za účasť na dohode EÚ platí Turecku šesť miliárd eur za poskytovanie prístrešia utečencom v Turecku.
- Ďalšie prijaté opatrenia zahŕňajú:
  - **rozšírenie operácií na mori,**
  - **zabraňovanie migračným vlnám**, okrem iného poskytovaním podpory krajinám pôvodu,
  - lepší boj proti **obchodníkom s ľuďmi**.

Udalosti z roku 2015 a po ňom vytvorili nápor nielen na azylové systémy mnohých členských štátov a schengenský priestor, ale aj na spoločný európsky azylový systém ako celok. To odhalilo najmä slabé stránky dublinského systému.

V apríli 2016 preto Európska komisia prišla s novým plánom na **hĺbkovú reformu súčasného spoločného európskeho azylového systému**. Tento plán spočíva v trvalom systéme premiestňovania, aby si všetky členské štáty navzájom pomáhali pri budúcich migračných krízach bez ohľadu na to, kde sa bude sústreďovať prílev migrantov. Navyše tento plán počíta so zákonnými možnosťami vstupu do EÚ. V súčasnosti (na jeseň v roku 2017) sa o tomto pláne stále diskutuje v členských štátoch aj Európskom parlamente.

9. EÚ A DETSKÁ PRÁCA

Foto: Diana Kosaric

Aká je situácia?

- Až 150 miliónov detí na celom svete vo veku od 4 do 16 rokov pracuje v žalostných podmienkach, pričom sa im často bráni v školskej dochádzke.
- Len každé piate pracujúce dieťa je platené, zvyčajne veľmi slabo.
- Deti prevažne pracujú v poľnohospodárstve, ale aj v továrňach a tkáčovniach.
- Detská práca sa často vyskytuje v Afrike, Ázii a Latinskej Amerike.
- Celosvetový zákaz detskej práce by znamenal zvýšenie hospodárskeho rastu o 20 % (podľa Medzinárodnej organizácie práce).

Čo robí EÚ?

Počas priemyselnej revolúcie bola detská práca v Európe úplne bežná. Až koncom 19. storočia začali rásť protesty proti detskej práci a tá zavedením povinnej školskej dochádzky z európskej scény napokon zmizla. Povinná školská dochádzka bola zavedená v Anglicku v rokoch 1870 – 1880, vo Francúzsku v roku 1882 a v Holandsku v roku 1900. Na Slovensku siahajú začiatky štátneho školského systému do roku 1774 k školským reformám cisárovnej Márie Terézie, ktorá zaviedla povinné základné vzdelanie pre všetky deti vo veku od 6 do 12 rokov.

V súčasnosti je detská práca v EÚ zakázaná (aj keď sa na niektorých miestach stále vyskytuje). Napriek tomu sa v EÚ stále predávajú výrobky vyrábané deťmi. Preto je možné, že oblečenie, ktoré nosíte, alebo dlaždice, po ktorých kráčate, vyrobili deti.

V 90. rokoch minulého storočia sa v EÚ ozývali hlasy, ktoré žiadali zaradenie sociálnych podmienok do pravidiel Svetovej obchodnej organizácie (WTO). To by znamenalo, že detská práca by už nebola povolená a že všetci robotníci by získali určité minimálne práva. Rozvojové krajiny však proti tejto myšlienke dôrazne protestovali, pretože tvrdili, že je to spôsob, ako chcú bohaté krajiny zatvoriť svoje trhy pred ich výrobkami. Táto sociálna doložka bola takým citlivým bodom, že do súboru pravidiel WTO nebola nikdy zahrnutá.

Medzitým sa uskutočnilo niekoľko nových pokusov o zavedenie zákazu predaja výrobkov, ktoré sú výsledkom detskej práce, pričom o posledný sa pokúsilo Holandsko v rokoch 2007 – 2010. Tento pokus nezískal dostatočnú podporu od iných členských štátov.

10. SÚKROMIE NA INTERNETE

Aká je situácia?

- V roku 2008 existovalo 800 aplikácií pre Android. Začiatkom roka 2015 ich už bolo 1,5 milióna a do roku 2017 je to už 3,5 milióna.
- Viac ako 65 % dospelých v EÚ vlastní smartfón.
- V roku 2016 používalo internet denne 71 % obyvateľov EÚ. V roku 2006 to bolo len 31 %.
- Spoločnosti Facebook, Google a Instagram a mnohé ďalšie predávajú uverejňované fotografie a videá alebo osobné údaje používateľov iným spoločnostiam.

Internet výrazne zmenil náš každodenný život. Spoločne ho využívame čoraz častejšie a veľmi aktívne používame sociálne médiá a všetky druhy aplikácií. Toto používanie však má aj druhú stránku: internet ponúka príležitosti nielen pre súkromných používateľov, ale aj pre spoločnosti a vlády, ktoré získavajú prístup k našim osobným údajom. Ako sa ukazuje, nás, používateľov internetu, sledujú ako jastraby. V stávke je teda naše právo na súkromie.

Čo robí EÚ?

Platné európske právne predpisy o ochrane súkromia boli prijaté v roku 1995, takže neboli prispôbené tejto novej realite. Európska únia preto vytvorila nové nariadenie o spracúvaní osobných údajov v EÚ, ktoré chráni súkromie občanov. Bolo schválené v roku 2016 a účinnosť nadobudne na jar 2018. Prostredníctvom týchto nových opatrení sa môžu občania sami rozhodnúť, ktoré osobné údaje chcú zdieľať. Nariadenie zároveň vyjasňuje situáciu pre spoločnosti, keďže sa zavádza jeden právny predpis v celej EÚ.

Medzi nové pravidlá patrí:

- „Právo na zabudnutie“: máte právo na to, aby online spoločnosť na požiadanie vymazala vaše osobné údaje. Toto právo môže byť obmedzené v prípade, že sú údaje potrebné na historické alebo vedecké účely, alebo z dôvodov verejného zdravia.
- „Jasný a potvrdzujúci súhlas“: ľudia by mali poskytnúť výslovný súhlas predtým, ako môžu firmy získať ich údaje. To, že sa niekto neozve, už viac automaticky neznamena, že súhlasí.
- „Prenosnosť údajov“: právo preniesť svoje údaje k inému poskytovateľovi služieb (napr.

prenesenie vašich osobných údajov pri prechode k novému poskytovateľovi telefonických služieb bez straty telefónnych čísel alebo predchádzajúcich správ).

- V prípade vážneho úniku informácií (napr. hacknutia údajov) sú spoločnosti a organizácie povinné čo najskôr informovať národný dozorný orgán.
- Politiky ochrany súkromia musia byť vysvetlené jasným a zrozumiteľným jazykom.
- Spoločnosti za porušenie pravidiel môžu dostať pokutu až do výšky 4 % svojho celkového celosvetového ročného obratu.

3. HODNOTY EÚ: ČO SI MYSLÍTE?

MAPA OSOBNÝCH HODNÔT

Hodnoty	Moje názory?	Priorita pre EÚ?
Demokracia 	Systém vlády ľudu , zvyčajne prostredníctvom volených zástupcov.	SÚHLASÍM/ NESÚHLASÍM
Sloboda 	Máme slobodu konať, hovoriť alebo myslieť, ako chceme. Sloboda je aj stav, keď ľudia nie sú väznení ani zotročovaní.	SÚHLASÍM/ NESÚHLASÍM
Solidarita 	Všetci sme vzájomne prepojení a zodpovední jeden za druhého. Solidarita je o vzájomnej podpore v skupine.	SÚHLASÍM/ NESÚHLASÍM
Rovnosť 	Každý má rovnaké postavenie, práva (pred zákonom) a príležitosti.	SÚHLASÍM/ NESÚHLASÍM
Spravodlivosť/ právný štát 	Všetky osoby a inštitúcie podliehajú jasným a spravodlivým právnym predpisom a zodpovedajú sa na základe týchto predpisov, ktoré sa riadne uplatňujú a presadzujú.	SÚHLASÍM/ NESÚHLASÍM
Dodržiavanie ľudských práv 	Ľudské práva sú základné práva a slobody , ktoré prináležia každému človeku na svete. Musia sa vždy rešpektovať a chrániť.	SÚHLASÍM/ NESÚHLASÍM
Tolerancia/pluralita 	Prijímame a rešpektujeme existenciu rôznorodých názorov a správania v spoločnosti vrátane tých, ktoré sa nám nepáčia alebo s ktorými nesúhlasíme.	SÚHLASÍM/ NESÚHLASÍM
Rešpektovanie ľudskej dôstojnosti 	Fyzická a psychologická integrita ľudí by sa mala vždy rešpektovať.	SÚHLASÍM/ NESÚHLASÍM

VÁŠ HLAS V EÚ

1. Európsky parlament: Vy rozhodujete - 56 -
Ako volíme poslancov Európskeho parlamentu? - 56 -
Výsledky volieb za celú Európsku úniu - 58 -
Ako môžete sledovať ich prácu? - 58 -
2. Voľby vo vašej krajine: Vy rozhodujete - 59 -
3. Zapojte sa do diskusie - 60 -

1. EURÓPSKY PARLAMENT: VY ROZHODUJETE

Priame voľby sú dokonalou príležitosťou vyjadriť svoj názor. Priame voľby do Európskeho parlamentu sa konajú každých päť rokov už od roku 1979. Všetci občania EÚ starší ako 18 rokov (s výnimkou Rakúska, kde ľudia môžu voliť od 16 rokov) rozhodujú o tom, kto ich bude zastupovať v Európskom parlamente.

AKO VOLÍME POSLANCOV EURÓPSKEHO PARLAMENTU?

Európsky parlament má maximálne 751 členov, ktorých nazývame aj poslancami Európskeho parlamentu alebo poslancami EP. Spomedzi nich je 13 zo Slovenska. Počet poslancov EP, ktorých môže krajina vyslať, sa zhruba odvíja od počtu jej obyvateľov, pričom ide o minimálne šesť a maximálne 96 kresiel za krajinu. Nemecko, krajina s najvyšším počtom obyvateľov (81 miliónov), má 96 poslancov EP. Malé členské štáty, ako sú Cyprus, Estónsko, Luxembursko a Malta, majú len 6 poslancov EP. Úplný prehľad počtu poslancov EP za jednotlivé členské štáty sa nachádza na stránke www.europarl.europa.eu/meps/sk/map.html.

Posledné voľby sa konali v máji 2019. Ďalšie voľby sa uskutočnia na jar 2024. Vtedy budete môcť hlasovať vo voľbách do Európskeho parlamentu aj vy.

SLOVENSKÝ VOLEBNÝ SYSTÉM PLATNÝ PRE VOĽBY DO EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Slovensko má vo voľbách do Európskeho parlamentu jeden celoštátny volebný obvod.

Tabuľka: Výsledky volieb za Slovensko po voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2019.

Slovensko vyslala do Európskeho parlamentu 13 poslancov.

28.05.2019 - 18:06		Všetky časy sú v GMT+2
Výsledky podľa národnej strany: 2019 – 2024 Slovensko - Konečné výsledky		
Národné strany	Percento hlasov	
Coal (PS + SPOLU) - Coalition (Progressívne Slovensko + SPOLU - občianska demokracia)	20,11%	
SMER-SD - SMER - Sociálna demokracia	15,72%	
ĽSNS - Kotleba - Ľudová strana Naše Slovensko	12,07%	
KDH - Kresťanskodemokratické hnutie	9,69%	
SaS - Sloboda a Solidarita	9,62%	
Coal (OL'aNO + NOVA) - Coalition (Obyčajní Ľudia a nezávislé osobnosti + Nová väčšina - Dohoda)	5,25%	
SMK-MPK - Strana maďarskej komunity - Magyar Közösség Pártja	4,96%	
SNS - Slovenská národná strana	4,09%	
KÚ - Kresťanská únia	3,85%	
Sme Rodina - SME RODINA - Boris Kollár	3,23%	
MOST-HÍD - Most-Híd	2,59%	
KDŽP - Kresťanská demokracia - Život a prosperita	2,06%	
Ostatné strany - Ostatné strany	6,76%	
	100,00%	

Zdroj: Európsky parlament v spolupráci s Kantar

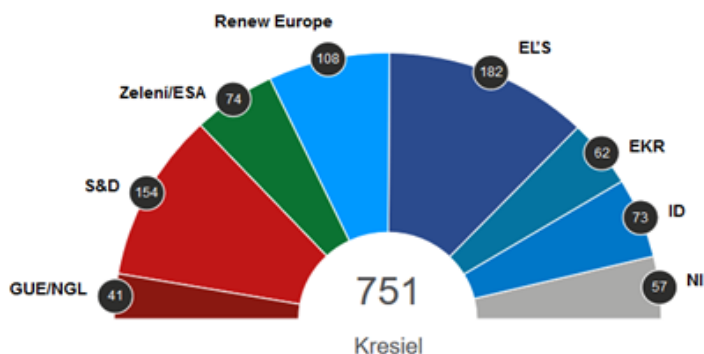

Zoznam všetkých súčasných poslancov Európskeho parlamentu zvolených v SR sa nachádza na stránke www.europarl.europa.eu/slovakia/sk/zoznam_poslancov.html.

VÝSLEDKY VOLIEB ZA CELÚ EURÓPSKU ÚNIU

V ďalej uvedenom grafe môžete vidieť, ako európski občania hlasovali ako celok na základe výsledkov volieb v roku 2019 (2019 – 2024), ktoré sa premietli do počtu kresiel pre každú politickú skupinu v Európskom parlamente.

Ustanovujúce zasadnutie

Politické skupiny v Európskom parlamente

- ELPS - Poslanecký klub Európskej ľudovej strany (Kresťanských demokratov)
- S&D - Skupina progresívnej aliancie socialistov a demokratov v Európskom parlamente
- EKR - Európski konzervatívci a reformisti
- Renew Europe - Renew Europe group
- GUE/NGL - Konfederatívna skupina Európskej zjednotenej ľavice - Severskej zelenej ľavice
- Zelení/ESA - Skupina zelených/Európska slobodná aliancia
- ID - Identity and Democracy
- NI - Nezaradení poslanci

Od roku 2009 tvorí podľa rokovacieho poriadku Parlamentu politickú skupinu najmenej 25 poslancov zvolených aspoň v siedmich členských štátoch.

AKO MÔŽETE SLEDOVAŤ ICH PRÁCU?

Čokoľvek poslanci EP robia vo svojej funkcii, je verejné: Ako hlasujú na plenárnych zasadnutiach, ako často sú prítomní alebo neprítomní a aké legislatívne zmeny navrhujú.

VoteWatch Europe (www.votewatch.eu) je webová stránka, ktorá zhromažďuje tieto verejné údaje a ukazuje ich všetkým občanom (v angličtine).

2. VOĽBY VO VAŠEJ KRAJINE: VY ROZHODUJETE

Pri rozhodovaní na úrovni EÚ zohrávajú dôležitú úlohu aj národné voľby. Napríklad sú to práve ministri členských štátov, ktorí zasadajú v **Rade Európskej únie**. A ako viete, táto európska inštitúcia má spolu s Európskym parlamentom legislatívnu právomoc (pozri kapitolu o európskych inštitúciách).

Okrem toho ďalšia dôležitá európska inštitúcia, **Európska rada**, združuje hlavy štátov alebo predsedov vlád členských štátov, ktorí sú tiež určení na základe národných volieb.

Prezident Slovenskej republiky je priamo volený vo všeobecných voľbách v dvoch kolách. Ak žiadny kandidát nezíska absolútnu väčšinu všetkých platných hlasov odovzdaných v prvom kole, dvaja najlepší kandidáti následne postúpia do druhého kola. Kandidát, ktorý v ňom získa vyšší počet hlasov, je zvolený za prezidenta na obdobie piatich rokov.

Národná rada Slovenskej republiky pozostáva zo 150 poslancov. Volia ich dospelí občania vo všeobecných voľbách na obdobie štyroch rokov. Kreslá v Národnej rade sa obsadzujú na základe pomerného zastúpenia v jednom celoštátnom volebnom obvode. Po týchto voľbách musia politické strany, ktoré sa považujú za „víťazov“ volieb, nájsť väčšinu na zostavenie vlády.

Aký druh volieb (napríklad volba prezidenta, volby do parlamentu)	Každý... rok	Výsledok volieb (napr. nový prezident, nový parlament,...)	Hlava štátu/ predseda vlády	Ďalšie (plánované) volby:
Volby do Národnej rady	4	nový parlament, nová vláda ako výsledok parlamentných volieb	predseda Národnej rady predseda vlády: premiér	jar 2020
Prezidentské voľby	5	nový prezident	hlava štátu: prezident	jar 2024
Volby do VÚC	5	voliči budú voliť župana a poslancov zastupiteľstiev ôsmich samosprávnych krajov na Slovensku	8 županov	jeseň 2022
Komunálne voľby	4	voliči si budú voliť primátorov a zástupcov obcí	primátori	jeseň 2022

→ Viac informácií o slovenskej štátnej štruktúre nájdete na tejto webovej stránke: www.vlada.gov.sk/slovensko/

3. ZAPOJTE SA DO DISKUSIE

Aj medzi voľbami existujú možnosti, ako sa ozvať v európskej diskusii a byť aktívnym európskym občanom. Ďalej nájdete niekoľko z nich.

1. EURÓPSKA INICIATÍVA OBČANOV

Európski občania môžu pomocou európskej iniciatívy občanov vyzvať Európsku komisiu, aby predložila legislatívny návrh. Keď sa získa požadovaný počet podpisov, Európska komisia je povinná tento návrh preskúmať. Komisia však nie je povinná pokračovať ďalej, ak nechce.

Podmienky pre európsku iniciatívu občanov sú takéto:

- Iniciatívu občanov môžete zrealizovať len v oblasti, v ktorej má EÚ právomoc navrhovať právne predpisy. Znamená to, že nemôžete požiadať Európsku komisiu, aby navrhla právny predpis o predmetoch, ktoré chcete absolvovať v škole, pretože o tom rozhoduje štát.
- Musí ju podpísať aspoň **jeden milión občanov EÚ**.
- Podpisy musia pochádzať z najmenej **siedmich z 28 krajín EÚ**. Existuje **minimálny počet signatárov**, ktorý treba dosiahnuť za každú krajinu.

→ Zistite viac o európskej iniciatíve občanov na stránke ec.europa.eu/citizens-initiative.

2. PLATFORMA DEBATING EUROPE (DISKUTUJEME O EURÓPE)

Európsku diskusiu možno udržiavať pri živote diskutovaním o európskych otázkach a témach v škole alebo s priateľmi a rodinou. Okrem toho existuje aj veľa možností, ako diskutovať online. Jednou z nich je iniciatíva Debating Europe (www.debatingeurope.eu). Na tejto webovej stránke môžete diskutovať s inými Európanmi alebo s európskymi a/alebo medzinárodnými lídrami (v angličtine a nemčine).

3. KONTAKTUJETE PRIAMO SVOJICH ZÁSTUPCOV V EURÓPSKOM PARLAMENTE

Na poslancov Európskeho parlamentu sa môžete obrátiť aj priamo. Na webovej stránke Styčnej kancelárie Európskeho parlamentu na Slovensku (www.europarl.europa.eu/slovakia/sk/zoznam_poslancov.html) nájdete prehľad poslancov EP zvolených v SR, ich kontaktné údaje a ich webové stránky.

4. ZÚČASTNITE SA NA EURÓPSKOM PODUJATÍ PRE MLÁDEŽ (EYE)

Každé dva roky organizuje Európsky parlament podujatie pre približne 8 000 mladých Európanov (do 30 rokov), aby si vypočul ich názory. V roku 2020 sa toto podujatie uskutoční 29. a 30. mája v sídle Európskeho parlamentu v Štrasburgu. Počas tohto podujatia mladí ľudia prezentujú svoje predstavy o budúcnosti Európy a diskutujú s európskymi zástupcami s rozhodovacou právomocou.

Následne sa všetkým poslancom Európskeho parlamentu (EP) rozošle správa s najkonkrétnejšími nápadmi, o ktorých sa diskutovalo počas podujatia. Niektorí účastníci dokonca predstavia najrozvinutejšie nápady zo správy niekoľkým parlamentným výborom a dostanú spätnú väzbu od poslancov EP.

→ Viac informácií o EYE nájdete na stránke www.europarl.europa.eu/european-youth-event.

5. STAŇTE SA EURÓPSKYM DOBROVOĽNÍKOM ALEBO STÁŽISTOM

Pre mladých Európanov existuje veľa možností, ako sa stať dobrovoľníkom alebo absolvovať stáž v jednej z európskych inštitúcií.

Napríklad **Európsky zbor solidarity** poskytuje mladým ľuďom (vo veku 18 – 30 rokov) možnosť stať sa dobrovoľníkom vo svojej vlastnej krajine alebo v inom členskom štáte EÚ na obdobie dvoch až dvanástich mesiacov. Tieto projekty pomáhajú ľuďom a komunitám a patria sem napríklad projekty týkajúce sa klímy a energetiky. Viac informácií nájdete na stránke https://europa.eu/youth/SOLidARITY_sk.

S **Európskym dobrovoľníckym zborom pre humanitárnu pomoc** sa môžete stať dobrovoľníkom na plný úväzok v projekte humanitárnej pomoci na celom svete v trvaní od jedného do 18 mesiacov. Viac informácií nájdete na stránke <http://ec.europa.eu/echo/what/humanitarian-aid/eu-aid-volunteers> (len v angličtine a vo francúzštine).

Európska dobrovoľnícka služba (EDS) je súčasťou programu Mládež v akcii. S týmto programom môžu mladí ľudia vo veku od 17 do 30 rokov stráviť 2 týždne až 12 mesiacov v zahraničí ako dobrovoľníci EDS. Viac informácií nájdete na stránke https://europa.eu/youth/eu/article/46/73_sk.

→ Objavte všetky príležitosti pre mladých ľudí v celej Európe na webovej stránke Európskeho portálu pre mládež <https://europa.eu/youth>

6. ZORGANIZUJTE SI SVOJ VLASTNÝ PROJEKT VÝMENY MLÁDEŽE S PROGRAMOM ERASMUS+

Program Erasmus+ pravdaže poznáte vďaka výmenám študentov vysokoškolského vzdelávania a možno sa na ňom už čoskoro zúčastníte. Vedeli ste však, že s pomocou tohto programu môžete už teraz organizovať svoje vlastné projekty (výmen) mládeže? Viac informácií nájdete na webovej stránke slovenskej národnej agentúry: www.iuventas.sk.